

40

НОТАРСКА КОМОРА
НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

НОТАРИУС

CHAMBRE DES NOTAIRES
DE LA RÉPUBLIQUE
DE MACÉDOINE DU NORD

Издавач:
**НОТАРСКА КОМОРА НА
РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА**

Главен и одговорен уредник:
нотар **Светлана Китановска**

Редакциски одбор (по азбучен ред):
нотар **Јасмина Карталова Баснаркова,**
нотар **Нашата Велеска,**

Садула Изаири, судија во Основен суд Тетово
Проф. д-р **Горан Коевски,** редовен професор
на Правен факултет „Јустинијан Први“ Скопје
нотар **Прпарим Реџеџи,**
нотар **Цеца Малева Стоев,**

Адреса:
НОТАРСКА КОМОРА НА РСМ
бул. „8 Септември“ бр. 2/2, 1000 Скопје,
Тел.: 02 3115 816

Секретар: 078 219 867
e-mail: contact@nkrm.mk
www.nkrm.org.mk

Даночен број: МК 4030998346127
Жиро сметка: 240010000006382
УНИ БАНКА АД Скопје

Лектор:
ЗОРИЦА МАНАСКОВА

Графички дизајн и техничко уредување:
СТУДИО КРУГ Скопје

Печати: **ПРОПОИНТ Скопје**

Тираж: **250** примероци

Изнесените ставови и мислења и презентираниите факти во трудовите објавени во Нотариус се на авторите и не секогаш ги одразуваат ставовите и мислењата на издавачот.

Дел од терминологијата која се користи во текстовите, специфична за проблематиката на темите во весникот, е оставена онака како што мислеа авторите, без поголема лекторска анализа.

Од лекторот

НОТАРИУС 40

СОДРЖИНА >>

ГЛАВА I

СТРУЧНИ ТЕМИ 5

ПРИЧИНИ ЗА ОДБИВАЊЕ НА ПРЕЗЕМАЊЕТО СЛУЖБЕНО ДЕЈСТВИЕ ОД НОТАР
д-р Фиданчо Стоев, судија во пензија 7

ПРИЛОЗИ КОН ИЗВОРНИКОТ НА НОТАРСКА ИСПРАВА
Теофил Томановиќ, судија во пензија 13

СПРЕЧУВАЊЕ ЗЛОУПОТРЕБА НА ПРАВА ПРЕКУ ПОБИВАЊЕ НА ДОЛЖНИКОВИ ПРАВНИ ДЕЈСТВИЈА
м-р. Александар Шопов, Судија на Основен суд Велес 19

ГЛАВА II

МАТЕРИЈАЛИ УТВРДЕНИ ОД СТРУЧЕН СОВЕТ
И УСВОЕНИ ОД УПРАВЕН ОДБОР 31

ПРАВНО МИСЛЕЊЕ ЗА ДЕЛБА НА ЗАЕДНИЧКИ ИМОТ НА БРАЧНИ ДРУГАРИ 33

ПРАВНО МИСЛЕЊЕ ЗА ЕКСПРОПРИЈАЦИЈА 35

ПРАВНО МИСЛЕЊЕ ЗА СУБЈЕКТИВИТЕТ НА ФАКУЛТЕТИ ПРИ УКИМ 37

ПРАВНО МИСЛЕЊЕ ЗА КАМАТА НА ТРОШОЦИ ВО НПН ПОСТАПКА 40

ПРАВНО МИСЛЕЊЕ ЗА УЧЕСТВО НА АДВОКАТ ВО ОСТАВИНА 42

ПРАВНО МИСЛЕЊЕ ЗА АДВОКАТ КОЈ СОСТАВИЛ ДОГОВОР ДА БИДЕ И ПОЛНОМОШНИК 44

ГЛАВА III

МЕЃУНАРОДНИ АКТИВНОСТИ 47

ГЛАВА IV

ЈАВНИ ОПОМЕНИ 55

ГЛАВА IV

ИНФОРМАЦИИ ЗА НОТАРИ 59

ГЛАВА I >>
СТРУЧНИ ТЕМИ

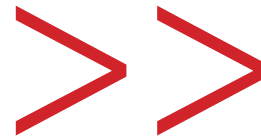

ПРИЧИНИ ЗА ОДБИВАЊЕ НА ПРЕЗЕМАЊЕТО СЛУЖБЕНО ДЕЈСТВИЕ ОД НОТАР

д-р Фиданчо Стоев,

судија во пензија
член на Стручниот совет на НКРСМ

Вовед

Како што е познато, карактерот и статусот на нотаријатот во РСМ е зададен т.е. произлегува од Уставот (член 50), тој е една од институциите со јавни овластувања, а се конципира и дефинира поконкретно со Законот за нотаријатот (досега три (1996, 2007 и 2016 год.)), врз основа на кои се развива и унапредува, особено според сега важечкиот закон, како институција со јавни овластувања.

Нотаријатот има статус на самостојна и независна служба што ја вршат нотари како самостојни и независни нејзини носители, врз основа на точно утврдени овластувања и должности утврдени во законот. Нотарските работи се во сферата на правото и правниот живот, со основна карактеристика – се однесуваат само на неспорните правни односи помеѓу граѓаните и помеѓу нив и правните лица.

Најопшто, надлежноста на нотарската служба опфаќа составување нотарски исправи кои имаат својство на јавни исправи (а тоа значи го докажуваат она што во нив се потврдува или се определува), а под одредени услови и својство

на извршни исправи кои можат и присилно да се извршат, потоа разни заверки, издавање нотарски платни налози, донесување оставински решенија и друго (член 4 од ЗН), а кои порано беа во надлежност на судовите или на органите на управата. Основна и најважна карактеристика на нотаријатот како јавна служба е што работите што ги врши се еден вид јавни овластувања точно утврдени во Законот за нотаријатот и во многу други закони (јавно овластување означува овластување кое државата со закон го пренесува на одделни самостојни и независни организации – институции (во разни форми: јавни служби, јавни установи, јавни органи и слично) за вршење дејности од општ интерес, чии дејства и акти имаат елементи на власт и под одредени услови можат да бидат присилно извршени).

Првостепена и основна задача на нотарите е **гарантирање законито вршење на нотарските работи**, односно должност својата служба да ја вршат согласно со Уставот, законите и со меѓународните договори. Затоа нивната работа се контролира од државата преку Министерството за правда, освен преку надзорот внатрешен – од органите на Нотарската комора.

Покрај принципот на законитост во вршењето на нотарските работи (значи во согласност со Уставот, законите и меѓународните договори), исто толку се важни уште два принципа: 1) нотарската служба нотарот ја врши слободно, независно, самостојно, стручно и непристрасно (значи без притисоци и влијанија од кого било, а според своите стручни знаења и уверувања, според ставовите (2) и (3) од член 3, нотарската служба нотарот ја врши совесно, чесно и непристрасно, согласно со свечената изјава – член 12 од ЗН и Кодексот на професионалната етика на нотарите.

Според сето тоа, нотарите како вршители на јавни овластувања и носители на нотарската служба (именувани од Министерот за правда со единствено професионално занимање), во принцип не смеат без оправдани причини да одбијат преземање одредено службено дејствие по барање на странките согласно со член 30 од ЗН. Во Законот се утврдени причините поради кои нотарот е должен да одбие преземање службено дејствие, за што ќе стане збор во овој труд.

1. Анализа на одредбите за одбивање преземање на службено дејствие

1) Нотарот не смее без оправдани причини да одбие преземање службено дејствие.

РСМ како современа правна држава има обврска да обезбеди услови за слободно одвивање на правниот промет и живот во државата како претпоставка за остварување низа права и интереси од страна на граѓаните и на правните лица. Во таа насока е и основањето и функционирањето на нотаријатот како јавна служба. Поверувањето и вршењето на јавните овластувања на нотарите за преземање бројни нотарски службени дејствија и донесувањето нотарски исправи и други акти кои имаат официјално правно дејство значи токму создавање услови за нормално одвивање на правниот живот по прашањата и односите кои се опфатени во делокругот на работа на нотарите. Оттука, нотарот во принцип без оправдани причини не смее да го одбие бараното службено дејствие од својот делокруг, од страна на одделна странка, што се гарантира

со правото на жалба и закана од можна дисциплинска казна, за што ќе стане збор подолу.

Инаку, при вршењето на своите службени дејствија нотарот е должен да ги почитува принципите на диспозиција на волјата на странките, правото на слободен избор на нотари и забраната на нелојалната конкуренција, коишто се воведоа со измените на Законот за нотаријатот во 2018 год., а кои можат да имаат одредено влијание и на примената на одредбите од член 30 од овој закон.

2) Нотарот е должен да одбие преземање службено дејствие ако тоа е неспоиво со неговата службена должност, а особено ако неговото учество се бара за постигнување очигледно недоволени цели.

Делот од реченицата „ако тоа е неспоиво со неговата службена должност“ е општа и сеопфатна причина. Службените должности на нотарот се утврдени пред сè со ЗН (но и со други закони), во кој дејствијата, формата и содржината на нотарските исправи и актите што ги носат се строго дефинирани како правила на постапување, па евентуалното барање од странка за нивно непочитување повлекува должност на нотарот за одбивање на преземањето на потребното службено дејствие:

- На прво место е, на пример, од нотарот да се бара да состави или да потврди приватна исправа спротивно на Уставот и на законите (член 29 став (1));

- Нотарот и лицата што се вработени кај него должни се да одбијат барања, да бидат застапници на странките, или да посредуваат при склучување правни работи или во врска со тие правни работи да дадат гаранции или да дадат друго обезбедување на странките - член 29 став (2) од ЗН;

- Нотарот треба да одбие ако од него се бара преземање службено дејствие за прашање кое не е во негова надлежност: на пример, да состави тужба, жалба и друг поднесок до суд или до друг орган;

- Нотарот е должен да одбие ако, на пример, се бара во нотарскиот акт или во потврдената при-

ватна исправа да не се внесе некој елемент од членовите 55 или 65 од ЗН;

Многу посложена е ситуацијата кога нотарската надлежност и должност е утврдена во други закони, на пример:

- Нотарот е должен да ја чува нотарската тајна, од една страна, но должен е и да овозможи слободен пристап на информации согласно со член 33 од ЗН, од друга страна, а од трета страна, кога е обработувач на лични податоци, должен е да го почитува Законот за заштита на лични податоци, па треба да оцени дали конкретното барање е (или не е) **неспоиво со неговите службени должности од трите закони.**

- При составување нотарски исправи за пренос на правото на сопственост на недвижност, физичка делба на недвижност, односно размена на недвижности, нотарот е должен да постапи по ЗН и според тоа дали тие се во согласност и со посебните закони, особено со ЗОО и ЗСДСП.

- При солемнизација на договор за отуѓување на градежно земјиште во државна сопственост, нотарот е должен содржината на договорот да ја оцени според условите во законските одредби на Законот за градежно земјиште кои важеле во моментот на склучување на договорот и во зависност од тоа да ја солемнизира или да ја одбие солемнизацијата.

- Вториот дел од реченицата „**а особено ако неговото учество се бара за постигнување очигледно недозволен цели**“ е мошне сложена од аспект на идентификација на таквите претпоставени ситуации, односно кога се работи за барање на странка за преземање службено дејствие, на пример:

Работата би била очигледна за постигнување недозволен цели ако од нотарот се бара преземање службени дејствија во случаите кога нотарската исправа е ништовна според член 66 од ЗН:

- Нотарот е должен да одбие преземање службено дејствие кога ќе дојде до сознание за постоење корупција поврзана со бараната нотарска работа и притоа случајот да го пријави до надлежниот орган,

- Меѓутоа, нотарот како субјект, согласно со член 5 од Законот за спречување перење пари и

финансирање на тероризам, има обврска според членовите 16 и 19 од истиот закон да преземе одредени мерки и дејствија и доколку не дојде до потребните документи за идентификација на странката или идентитетот на вистинскиот сопственик, **должен е да одбие воспоставување деловен однос, да изврши трансакција или да го прекине деловниот однос на клиентот, согласно со член 46 од истиот закон.** Многу често, кога се работи за овој закон, не е очигледна по правило намерата за перење пари, односно постигнувањето недозволен цели кога постојат само индиции или индиректни дејствија на клиентот, па преземање (или непреземање) на бараното службено дејствие е сериозна дилема, што бара дополнителна анализа.

3. Нотар не смее да преземе службено дејствие во кое учествува лице за кое знае или мора да знае дека е способно да презема или да склучува определени правни работи

Оваа причина за одбивање на преземање службено дејствие е поврзана со член 54 од ЗН според кој нотарот задолжително испитува дали учесниците се способни за преземање определени правни работи, а тоа значи дали странката има деловна способност – да биде способен со своја изјава на волја да стекнува права и обврски, односно да презема правни дејствија. Деловната способност претпоставува и постоење правна способност, а тоа значи да биде субјект на права и обврски.

Според тоа, правниот субјективитет на едно лице го сочинуваат неговата деловна способност и неговата правна способност, дефинирани погоре.

Деловната и правната способност се уредуваат со императивни правни норми. За физичките лица деловната способност зависи од два фактора: од возраста и од душевната (менталната) состојба.

Деловната состојба се стекнува со навршени 18 години, ограничена деловна способност се стекнува со 15 години, а во случај на склучување брак деловна способност се стекнува и на 16 години под одредени услови (Закон за семејството, членови 48, 93, 94 и други).

Еднаш стекната деловна способност, во зависност од душевното здравје, може да се одземе целосно со одлука на суд. Во тој случај, лицето не може да презема права и обврски без согласност на неговиот законски застапник или старател, ако на лицето му е определен старател од надлежен орган (Закон за семејството, членови 147,148,152).

Деловната способност на правното лице настанува со неговото основање и се остварува од колективни и индивидуални органи, што се уредува со нивните статути.

4. Нотарот ќе одбие преземање службено дејствие ако странките немаат уредно овластување согласно со прописите со кои е уредено преземањето на таквото дејствие, ако и доколку исправата за правната работа не содржи адвокатски печат и потпис, односно не е присутен адвокат согласно со одредбите на овој закон.

Дали странките имаат уредно овластување во постапките пред нотар се утврдува со проверка на нивниот идентитет и субјективитет согласно со член 57 од ЗН, и тоа идентитетот врз основа на лична карта или патна исправа, односно со двајца сведоци, а нивната правна способност - овластување за преземање конкретната правна работа, врз основа на исправата издадена од надлежен орган (на пример имотен лист, а за правните лица и врз основа на увидот, односно извод од надлежниот регистар), на пример:

- на прво место и најчесто при промет, пренос на недвижности, потребна е согласност -овластување од брачниот другар,

- проверка на тоа дали нема ограничувања во соодветен јавен регистар на предметот на пренос ако странката има полномошник за правната работа или дејствие пред нотар, за кои тоа со закон е дозволено, потребно е полномошното да биде заверено од нотар и приложено кон изворот на актот во оригинал или заверен препис, согласно со член 65, точка в), а составено според правилата на член 95 од ЗН.

Втората причина што се проверува согласно со овој став од законот, за преземање или одбивање на преземање на службено дејствие од

страна на нотарот, се однесува на случаите предвидени во ЗН (член 55 став (2), член 56 став (3), член 68 став (2) и член 147 став (2)) во кои исправата за правна работа мора да содржи адвокатски печат и потпис, односно да е присутен адвокат при расправање оставина. Според нотарската практика, а согласно со Законот за воопштинска постапка, во врска со задолжителното присуство на адвокат во оставинска постапка како полномошник на секој од учесниците, доколку некој од учесниците не ангажирал адвокат-полномошник ниту учесникот не дојде на рочиштето, а има доказ за тоа дека уредно е повикан, нотарот по расправата ќе донесе оставинско решение согласно со одредбите на ЗН и ЗВП, односно нема да го одбие службеното дејствие - расправање на оставината и донесување оставинско решение.

5. Ако нотарот одбие да преземе службено дејствие по писмено барање на странката, тој е должен во рок од 3 дена од приемот да донесе писмено решение со образложение на причините поради кои се одбива преземањето на службеното дејствие.

Ако нотарот оцени и одлучи да го одбие бараното службено дејствие, тој треба да ја извести странката за одбивањето и причините за тоа, со упатување дека ако поднесе писмено барање за преземање на бараното службено дејствие, нотарот ќе донесе писмено решение за одбивањето со образложение за причините, и тоа во рок од 3 дена, со поука дека против решението ќе може да се поднесе жалба до Управниот одбор на НКРСМ.

Решението би требало да биде кратко, со увод за правниот основ, диспозитив – поради која причина од членот 30 се одбива преземањето на бараното службено дејствие и образложение за содржината – суштината на барањето на странката и врз основа на кои докази и факти нотарот смета дека постои причина согласно со соодветен став од член 30 за одбивање на преземањето на бараното службено дејствие.

Ако не поднесе писмено барање, странката можеби ќе се обрати на друг нотар согласно со принципот на слободен избор на нотар соглас-

но со член 26-а од ЗН, или да го користи правото да поднесе претставка до органите на Комората за дисциплинска повреда на Кодексот на професионалната етика на нотарите или повреда на законот за одбивање на преземање службено дејствие без оправдани причини, односно несоветно исполнување на обврските утврдени во закон согласно со член 138 став (8) од ЗН.

6. Против решението од став (5) на овој член странката има право да поднесе жалба, во рок од 8 дена од приемот на решението, до Управниот одбор на Комората, кој одлучува во рок од 8 дена од приемот на жалбата.

Правото на жалба во овој закон за одбивање на преземање службено дејствие од нотар е дадено согласно со член 15 и Амандман XXI од Уставот, според кои против поединечните правни акти на институции со јавни овластувања дозволено е поднесување жалба ако тоа право е дадено (уредено) со закон. Истото е утврдено и во член 50 од Уставот и за судска заштита против правосилните поединечни акти на институциите со јавни овластувања, за што ќе стане збор во наредниот став.

7. По наводите на жалбата, Управниот одбор одлучува со решение кое се доставува до нотарот против чие решение е поднесена жалбата и до странката која поднела жалба.

Управниот одбор може да ја уважи жалбата и да го укине решението и предметот се враќа на повторно одлучување од нотарот, кој би требало да постапи според насоките на Управниот одбор, при што нотарот треба да обрне внимание на тоа кои факти евентуално да ги преиспита или да ги провери и слично, па одново да одлучи дали ќе го преземе службеното дејствие или повторно ќе го одбие раководејќи се според своите знаења и уверувања за слободно, независно, самостојно, стручно и непристрасно извршување на нотарските службени работи.

Ако Управниот одбор ја одбие жалбата како неоснована и го потврди решението на нотарот, странката може да поднесе тужба за управен спор и да ја оспори законитоста на конечното решение на Управниот одбор, остварувајќи го правото на судска заштита согласно со членот

50 од Уставот. Тоа право е загарантирано и со член 3 од Законот за управни спорови, според кој се обезбедува судска заштита на правата и правните интереси на физичките и на правните лица против поединечните акти и дејствија на јавните органи (во кои влегува и нотаријатот како јавна служба со јавни овластувања – член 4 од ЗУС).

Притоа, според член 6 од ЗУС, според кој не може да се води управен спор против поединечен акт во кој се одлучува за прашања на постапката, туку таквиот акт може да се побива со тужба против актот со кој е одлучено за главната работа, ако со закон не е поинаку кажано. Меѓутоа, во конкретниот случај се работи за одбивање преземање службено дејствие коешто е конечно и со тоа решение на нотарот мериторно се одлучува по барањето на странката, на пример за составување (или не) нотарски акт или издавање нотарски платен налог. Тоа значи во случајот се применува член 3 од ЗУС, според кој управниот суд одлучува за законитоста на конечните управни акти со кои се решава за правата, обврските и правните интереси на тужителот.

Според поранешните закони за нотаријатот, причините за одбивање преземање службено дејствие беа поскумомни. Така, со Законот за вршење на нотарските работи од 1996 год. (членовите 27 и 28), освен за деловната способност и овластувањата, беше предвидено: нотарот е должен да одбие вршење определено службено дејство кое е спротивно (освен на Уставот и закон) и **на јавниот ред и мир и на моралот** (член 27 став (2)) и нотарот кој без постоење на законска причина, или без посебно оправдана причина го одбие или задоцни со преземањето определено дејство, прави тешка повреда.

Со Законот за нотаријатот, пак, од 2007 год. (членовите 26 и 28), причините беа сведени на деловна неспособност и/или неуредно овластување, со тоа што како причина за одбивање беше предвидена и спротивноста со меѓународните договори и со Кодексот на професионалната етика на нотарите.

2. Нотарска практика во врска со одбивањето преземање службено дејствие од нотар согласно со член 30 од ЗН

Според податоците добиени од Нотарската комора, во последните три години во примената на член 30 од ЗН одбиено е преземање службено дејствие во следниве случаи:

Во 2019 година:

1) За солемнизација на приватна исправа - договор за распределба на имот стекнат во брак. Поднесена и одбиена е и жалба како неоснована, затоа што овој договор треба да е составен во форма на нотарски акт согласно со член 213 од ЗВП. Поведен е управен спор.

2) Од страна на тројца нотари донесени се три решенија за одбивање на преземање на службеното дејствие – заверка на договор за пренос на удел, поради индикации за перење пари. Поднесена е жалба и истата е одбиена. Поведен е управен спор.

Во 2020 година:

1) Одбиено е преземање службено дејствие за реализација на залог, врз основа на нотарски акт – договор за заем за обезбедување парично побарување, со залог на подвижни предмети во својство на извршна исправа. Жалбата е одбиена како неоснована, а не е поведен управен спор.

2) Одбиено е службеното дејствие изготвување нотарски акт – Спогодба за присоединување на друштво, поради прибележена временна мерка во јавна книга во Агенцијата за катастар на недвижности. Жалбата е одбиена како неоснована, поведен е управен спор и спорот е добиен во корист на Нотарската комора. Поднесена е жалба до Вишиот управен суд.

3) Одбиено е службено дејствие – заверка на потписи на договор за засновање стварна службеност, поради немање заверено полномошно. Жалбата е одбиена како неоснована.

4) Одбиено е службено дејствие – ставање на клаузула на извршност. Жалбата на странката е усвоена од Управниот одбор, решението на но-

тарот е укинато и предметот, односно барањето е вратено на повторно разгледување и одлучување на нотарот.

Во 2021 година нема заведено случај за одбивање преземање службено дејствие од нотар.

Иако малобројна е изложената нотарска практика земена во целина – и решенијата на нотарите за одбивање службено дејствие и одлуките на Управниот одбор – укажува на тоа дека оправдано било одбивањето службено дејствие, освен во еден случај. Секако, важно е таа практика да биде потврдена и од управните судови.

3. Наместо заклучок

1. Овластувањето и должноста на нотарот да одбие преземање службено дејствие при постоење на некоја од причините наведени во член 30 од Законот, е значајна функција на нотарите како носители на нотарската јавна служба, со овој вид јавно овластување, со кое се придонесува за остварување на **легалитетот во правниот живот и промет во државата**.

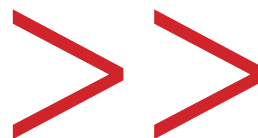
2. Оваа функција на нотарите истовремено е и мошне сложена и одговорна, затоа што, од една страна, при заштитата на легалитетот како јавен интерес не треба да се доаѓа, од друга страна, до нарушување на правниот субјективитет на странките за располагање со своите права и обврски, односно до неосновано одбивање на преземањето одредено службено дејствие. При оцената во секој конкретен случај на тоа дали постои или не постои некоја од причините за одбивање на бараното службено дејствие од странката, можната дилема треба да се надминува со дополнително осознавање на фактите и податоците.

3. За законитото и правилно применување на член 30, секако, важно е и настојувањето на усогласена нотарска практика, иако нотарите се самостојни и независни професионални носители на нотарската јавна служба, што може да се унапреди со постојана едукација и меѓусебна соработка, но и помош од органите на Комората, со оглед и на непосредното учество на Управниот одбор на Комората во примената на овие овластувања и должности на нотарите.

ПРИЛОЗИ КОН ИЗВОРНИКОТ НА НОТАРСКА ИСПРАВА

Теофил Томановиќ,
судија во пензија

Вовед

Со членовите 57 и 58 од Законот за нотаријатот подетално е уредено прашањето за начинот на утврдување на идентитетот и субјективитетот на учесниците во постапката која ја води нотарот при составување на нотарската исправа. Во однос на утврдување на идентитетот на учесникот – физичко лице, Стручниот совет на Нотарската комора на Република Северна Македонија (во понатамошниот текст – Нотарска комора) има усвоено правно мислење на ден 22.06.2021 година, потврдено од страна на Управниот одбор на Нотарската комора, со кое подетално се толкува наведениот член 57 став (1) од Законот за нотаријатот, а се однесува на утврдување на идентитетот на учесникот – физичко лице. Меѓутоа, наведеното правно мислење, согласно со членот 22 од Правилникот за работа на Стручниот совет, има само советодавен карактер и е ставено во функција која овозможува полесно толкување и примена на законот и на подзаконските акти (правното мислење е објавено во „НОТАРИУС“ бр. 38/21).

Поради наведените причини, во секојдневната практика нотарите ретко се соочуваат со проблем при утврдување на идентитетот на физичко лице, односно субјективитетот на правно лице,

како учесници по чии барања преземаат нотарски службени дејствија.

Меѓутоа, практиката укажува на различно постапување на нотарите во врска со исправите врз основа на кои се утврдува идентитетот, односно субјективитетот на учесниците, согледано од аспект на нивното здружување кон списите (изворникот) на составената нотарска исправа – нотарскиот акт или потврдување приватна исправа (солемнизација) согласно со членовите 54 и 55 од Законот за нотаријатот.

Ваквата состојба се должи на различното толкување на одредени одредби од Законот за нотаријатот и на правилниците со кои е уредено прашање на водењето и составувањето на актите од страна на нотарите, што доведува до нееднаквост во примената на одредбите кои треба (и може) да бидат применети само на единствен начин, поаѓајќи од фактот дека нотарите се лица кои вршат јавни овластувања врз основа на закон и подзаконски акти, а дека нотарската служба ја вршат, меѓу другото, и со примена на начелото за гарантирање законито вршење на работите.

Прашањето кое ќе биде предмет на анализа во овој труд се однесува на начинот на кој нотарите, при составувањето на нотарските исправи, постапуваат со јавните исправи врз основа на кои го

утврдуваат идентитетот или субјективитетот на учесниците, како на пример, со лична карта, патна исправа и др. за физичките лица, или тековна состојба на правното лице издадена од Централниот регистар на Република Северна Македонија.

Прашањето го актуализираат и констатациите на Министерството за правда, кое при вршењето на надзорот на работењето на нотарите согласно со членот 128 од Законот за нотаријатот, во поодделни случаи констатира дека нотарите не постапуваат во согласност со членовите 65 став (1) точка г) и 101 од Законот за нотаријатот, односно дека исправите врз основа на кои се утврдува идентитетот или субјективитетот на учесниците не се прилог на изворникот на нотарската исправа, како и дека не се потпишани и парафирани од нивна страна, што е причина за поднесување предлози за поведување дисциплинска постапка против нотарот до Дисциплинскиот совет при Нотарската комора.

Важечкиот Закон за нотаријатот делумно го има преземено законското решение од членовите 55 и 80 од Законот за нотаријатот („Сл. весник на РМ“ бр. 55/07), меѓутоа со поинаков номо-технички пристап. Имено, според членот 65 став (1) точка г) од Законот за нотаријатот, нотарскиот акт треба да содржи и прилози кон изворникот на актот во оригинал или во заверен препис. За прилог кон актот се смета исправата од која нотарот утврдува релевантни факти за законско изготвување на актот. Според членот 101 став (1), насловен како „Прилози кон изворник и извод на нотарска исправа“, прилозите кон изворникот на нотарскиот акт се приложуваат во оригинал или во заверен препис и со емственик се подврзуваат со изворникот. Нотарот и учесниците ги потпишуваат или парафираат сите страници на прилозите на изворникот. Според став (2), прилозите кон нотарските исправи се означуваат со деловниот број на нотарската исправа, со ознака дека се прилози и со ставање голема буква од азбучниот ред на секој прилог посебно, а според став (3) прилозите не се приложуваат кон извод на нотарска исправа, освен ако според закон или од волјата на учесниците не произлегува нешто друго. Конечно, според став (4) изводи од извршна нотарска исправа (член 53 став (1)) мора задолжително да содржат и прилози од нотарска

исправа. По барање на учесниците, кон изводот на извршната нотарска исправа нема да се приклучат прилози. Во тој случај изводот нема својство на извршна исправа, што ќе се прибележи во самиот извод. Со членот 56 став (2) од Правилникот за видот, содржината, формата, начинот на водењето на актите, уписниците, книгите и имиците на нотарот, помошните книги, начинот на примање и чување на нотарските исправи и предметите од вредност и нивното издавање и преземање, начинот на чување и обновување на нотарските списи и исправи, начинот на архивирање и организирањето на архивирањето, како и преземање други формални дејствија („Сл. весник на РМ“ бр. 226/16), утврдено е дека прилозите се наведуваат во самата нотарска исправа на која се однесуваат, а доколку не се наведени во нотарската исправа, се означуваат со деловниот број на соодветно писмено со ставање голема буква во азбучниот ред на секој прилог посебно. Според ставот (3), другите прилози, кои поради формата или видот не можат да се стават во списокот, се чуваат одвоено, а на писменото со кое биле приложени и во пописот на писмената се става забелешка за тоа каде се чуваат тие прилози, а според членот 54 став (8), пописот на писмената, покрај другите податоци, содржи и рубрика за број на прилози.

Наведените законски и подзаконски решенија јасно укажуваат на кој начин треба да постапува нотарот при оформување на изворникот на нотарската исправа (нотарскиот акт или потврда - солемнизација на приватна исправа).

Дали исправата со која се утврдува идентитетот, односно субјективитетот на учесниците при составување на нотарската исправа, со својата содржина, има значење на прилог во смисла на наведениот член 65 став (1) точка г) од Законот за нотаријатот, односно дали претставува исправа од која нотарот утврдува релевантни факти за законско изготвување на актот?

Според мислењето на авторот, исправата со која нотарот го утврдува идентитетот, односно субјективитетот на учесникот претставува прилог во смисла на цитираниот член 65 став (1) точка г) од Законот за нотаријатот, од причина што нотарот е должен да провери дали субјектот кој се јавува

како странка во правното дело е вистинскиот субјект во постапката за составување на нотарската (физичко лице, законски застапник на правното лице, полномошник и др.) бидејќи исправата е атрибут кој служи за идентификација, како на физичко така и на правно лице. Поедноставено кажано, нотарот е должен со сигурност да утврди дали при составувањето на нотарската исправа станува збор за вистинските учесници во правното дело и за тој факт да располага со соодветна јавна исправа – документ преку кој го утврдува идентитетот на физичкото лице, односно субјективитетот на правното лице, која треба да биде потпишана или парафирана од страна на учесниците, наведена во нотарската исправа и во пописот на писмената. Во прилог на наведеното, на пример, оди и законското решение од членот 65 став (1) точка в) од Законот за нотаријатот, според кој ако некој од учесниците има полномошник, тогаш полномошното треба да биде заверено и приложено кон изворникот на актот во оригинал или заверен препис.

Од подготовката за изготвување на овој труд, односно од податоците добиени од страна на одреден број нотари, како и од увидот во некои составени нотарски исправи, авторот има сознание дека нотарите, кога е во прашање постапувањето со исправите со кои се утврдува идентитетот, односно субјективитетот на учесниците, постапуваат на различен начин, и тоа:

– Исправата преку која се утврдува идентитетот или субјективитетот на учесниците се наведува во нотарската исправа и се означува со голема буква во пописот на писмената, меѓутоа не содржи потпис или параф на учесниците, не е здружена кон изворникот на нотарската исправа и не е подврзана со изворникот на нотарската исправа, а во незаверена фотокопија е здружена во обвивка на списите;

– Исправата преку која се утврдува идентитетот или субјективитетот на учесниците се наведува во нотарската исправа и се означува со голема буква во пописот на писмената, содржи потпис или параф на учесниците, а во незаверена фотокопија е здружена кон изворникот на нотарската исправа и е подврзана со емственик;

– Најчесто во пописот на писмената се регистрира само исправата со која се утврдува субјективитетот на учесникот – правно лице, а не и исправата со која се утврдува идентитетот на учесникот – физичко лице.

Постапување на нотарот со исправите со кои се утврдува идентитетот или субјективитетот на учесниците

Поаѓајќи од наведената законска регулатива, постапувањето на нотарот во врска со исправите со кои се утврдува идентитетот, односно субјективитетот на учесниците би требало да биде на следниов начин:

Кога е во прашање утврдување на идентитетот на учесникот – физичко лице, нотарот најчесто го утврдува преку увид во лична карта, патна исправа и др., која му ја доставува на увид физичкото лице, и тој податок, согласно со членот 65 став (1) точка в) од Законот за нотаријатот, нотарот го внесува во нотарската исправа (име, презиме, место и датум на раѓање, живеалиште и престојувалиште и единствен матичен број). Сосема е јасно дека една од наведените исправи не може да биде здружена во списите на предметот во физичка смисла на зборот. Поради тоа нотарот е должен, согласно со член 101 став (1) а во врска со членот 83 став (1) од Законот за нотаријатот, да изврши препис на една од наведените исправи, со кој ќе потврди дека преписот е идентичен со изворната исправа (според став (7) согласно со овој закон со преписот е изедначена фотокопија на исправата), а потоа, во пописот на писмената, ќе сезначи со голема буква од азбучниот ред. При конечната обработка и оформување на нотарската исправа (предметот), заверениот препис на исправата го потпишуваат или парафираат учесниците, нивните законски застапници или полномошници, се приложува кон изворникот на нотарската исправа (според редоследот внесен во пописот на писмената) и се подврзува со емственик.

Во врска со ова прашање, во делот на заверен препис на исправата нотарите појаснуваат дека во практиката не постапуваат на претходно изложениот начин, односно дека наведените исправи не ги здружуваат во заверен препис кон

изворникот на нотарската исправа, само поради тоа странките да не бидат изложени на дополнителни трошоци за заверка на преписот на нотарската исправа со која се утврдува нивниот идентитет.

Кога е во прашање утврдувањето на субјективитетот на учесникот – правно лице, состојбата е поинаква. Имено, согласно со членот 57 став (3) од Законот за нотаријатот, доколку учесникот е правно лице, неговиот субјективитет се утврдува врз основа на увид во надлежен регистар на денот на составувањето на нотарската исправа или со извод издаден од надлежен регистар, за што нотарот е должен да има приложен доказ во списите на предметот.

Можно е, иако тоа во практиката поретко се случува, учесникот, согласно со членот 16 од Законот за централен регистар („Сл. весник на РМ“ бр. 50/2001), во текот на постапката за составување на нотарската исправа до нотарот да достави заверен препис на податоците внесени во регистрите, т.н. тековна состојба, кој по негово (лично) барање го издава Централниот регистар на Република Северна Македонија. Таков заверен препис претставува оригинал на јавна исправа, поради што нема потреба нотарот да ја заверува согласно со членот 83 став (1) од Законот за нотаријатот. Притоа, ако ваквата тековна состојба е издадена на денот на составувањето на нотарската исправа, нотарот, пред сè, ќе постапи согласно со членот 65 став (1) точка г) од наведениот закон, односно ќе го назначи начинот на кој го утврдил субјективитетот на учесникот – правното лице. Тековната состојба треба да биде наведена во нотарската исправа, во пописот на писмената да биде означена со голема буква од азбучниот ред, да биде потпишана или парафирана од страна на учесниците и на крај да биде подврсана со емственик.

Во нотарската практика нотарите, главно, постапуваат согласно со членот 57 став (3) од Законот за нотаријатот, и на денот на составувањето на нотарската исправа вршат увид во регистрите на Централниот регистар на Република Северна Македонија, што согласно со членот 65 став (1) точка г) од наведениот закон го регистрираат во нотарската исправа, истовремено „вадејќи“ ја по

електронски пат тековната состојба за правното лице. Извадената тековна состојба по електронски пат од страна на нотарот не претставува оригинал на јавна исправа, на што укажува членот 16 став (1) од Законот за централен регистар, според кој заинтересираните корисници можат да добијат информации и заверен препис од податоците внесени во регистрите, а според став (2) информациите наведени во ставот (1) можат да се добијат лично и по електронски пат, со исклучок на заверениот препис, кој се добива исклучиво лично. Според тоа, бидејќи во наведениот случај тековната состојба ја „вади“ по електронски пат нотарот, а не учесникот лично, истата нема карактер на оригинал на јавна исправа со која се утврдува субјективитетот на учесникот – правното лице. Поаѓајќи од наведеното, нотарот е должен да постапи согласно со членот 101 став (1) од Законот за нотаријатот и тековната состојба за учесникот – правно лице, како прилог кон изворникот на нотарската исправа, да ја приложи во заверен препис согласно со членот 83 став (1) од наведениот закон. Потоа, со така заверената тековна состојба на учесникот – правно лице, ќе постапи на начин како што е претходно образложено во врска со исправите со кои се утврдува идентитетот на учесникот – физичко лице.

Според членот 57 став (4) од Законот за нотаријатот, во случаите од ставот (3) на овој член, доколку учесник е банка, осигурително друштво или странско правно лице, неговиот субјективитет се утврдува со извод издаден од надлежниот регистар, не постар од 30 дена од денот на составувањето на нотарската исправа. Ваквата законска одредба, која на одреден начин наведените правни субјекти ги става во попривилегирана состојба во однос на другите учесници – правни лица, не ја исклучува обврската на нотарот да постапи на истиот начин како што е образложено во претходниот пасус на овој труд.

На значењето на прилозите кон нотарската исправа, а тоа значи и на исправите со кои се утврдува идентитетот, односно субјективитетот на учесниците, јасно укажува членот 101 став (4) од Законот за нотаријатот, според кој изводи од извршна нотарска исправа (член 53 став (1) од овој закон) мора задолжително да содржат и прило-

зи од нотарска исправа. По барање на учесниците, кон изводот на извршна нотарска исправа нема да се приклучат прилозите. Во таков случај, изводот нема својство на извршна исправа.

Во врска со постапувањето на нотарот со справите со кои го утврдува идентитетот, односно субјективитетот на учесниците, внимание привлекува конечното решение на Дисциплинскиот совет при Нотарската комора ДП. бр. 5/2022 од 13.05.2022 година, со кое нотарот Н.Н. е ослободен од одговорност дека сторил дисциплинска повреда од член 140 став (1) алинеја 12) од Законот за нотаријатот поради тоа што при потврдувањето на приватна исправа – договор за залог – хипотека со својство на извршна исправа, субјективитетот на учесникот – правното лице го утврдил од увидот во тековната состојба, но истата не е прилог кон изворникот на нотарската исправа и не е потпишана од сите учесници во постапката, па на тој начин постапил спротивно на член 65 точка г) и членот 101 од Законот за нотаријатот.

За ваквата одлука Дисциплинскиот совет, во наведеното решение, го дава следново образложение: „Според членот 57 став (3) од Законот за нотаријатот, доколку учесникот е правно лице, неговиот субјективитет се утврдува врз основа на увид во надлежниот регистар на денот на составување на нотарската исправа или со извод издаден од надлежен регистар, за што нотарот е должен да има приложен доказ во списите на предметот. Во конкретниов случај, според утврденото, нотарот од ЦР на РСМ има извадена тековна состојба на учесникот НЛБ Банка АД Скопје на ден 1.12.2020 година, кога е и составена нотарската исправа ОДУ бр. 438/20. Согласно со цитираниот член 57 став (3) од Законот за нотаријатот, тековната состојба е здружена кон списите на предметот и е регистрирана во точка б) од пописот на писмената. Според тоа, неосновано во Предлогот за поведување дисциплинска постапка се наведува дека во врска со тековната состојба, нотарот бил должен да постапи согласно со член 101 од Законот за нотаријатот, со кој е уредено прашањето на прилози кон изворник и изводи на нотарски исправи, ако се има предвид содржината на цитираниот член 57 став (3) од Законот за нотаријатот, а на што основано укажува нотарот во изнесената одбрана“.

Без оглед на авторитетниот состав на Дисциплинскиот совет, во кој членуваат, покрај двајца нотари, и двајца активни судии и еден јавен обвинител, наведеното решение не дава конечен одговор на дел од спорните прашања кои се анализирани во трудот. Предното поради тоа што, според Законот за нотаријатот, против наведеното решение подносителот на предлогот за поведување дисциплинска постапка, во случајов Министерството за правда, нема право на приговор до Второстепениот дисциплински совет при Нотарската комора, ниту пак право да поведе управен спор пред надлежен управен суд, бидејќи тоа право го има само нотарот согласно со членот 145 став (4) од Законот за нотаријатот, и тоа во случај кога од страна на Второстепениот дисциплински совет е потврдено решението на Дисциплинскиот совет за изрекување дисциплинска мерка спрема истиот. Сосема поинаква правна положба би била доколку наведеното решение е предмет на судска оценка и со правосилна судска одлука е оценето како правилно и законито од страна на судот. Во таков случај, поаѓајќи од содржината на членот 13 став (2) од Законот за судовите, според кој правосилната судска одлука има неприкосновено правно дејство и ставот (5), според кој секој е должен да ја почитува правосилната и извршната судска одлука под закана на законска санкција, би била задолжителна и за нотаријатот во Република Северна Македонија, како јавна служба што ја вршат нотарите.

Во врска со прашањето на утврдување на идентитетот или субјективитетот на учесниците, меѓу другото, Стручниот совет на Нотарската комора на ден 18.01.2017 година има усвоено правно мислење, кое е потврдено од страна на Управниот одбор на Нотарската комора, според кое: „Одредбата од членот 57 став (3) од Законот за нотаријатот се однесува на нотарските исправи наброени во членот 4 став (1) од Законот за нотаријатот, а не и на нотарските заверки, односно УЗП предмети, бидејќи законодавецот го употребува изразот „на денот на составување на нотарската исправа“, а не вели на денот на заверка на потпис. И покрај тоа што членот 57 став (3) од Законот за нотаријатот не се однесува на нотарските заверки, препорачливо е тековната

состојба секогаш да биде нова заради поголема правна сигурност. Исто така, членот 57 став (3) не се однесува и на нотарските платни налози, што значи дека при донесување на решение за нотарски платен налог не е потребно на самиот ден на донесувањето на решението да се прибавува нова тековна состојба за учесниците во оваа постапка. Ова од причина што станува збор за постапка во која нотарот не утврдува идентитет и субјективитет на учесниците туку постапува во согласност со членот 81 од Законот за нотаријатот и членот 98 од Законот за парничната постапка, во кој е уредено што треба да содржат поднесоците за да може да се постапува по нив. Во оваа постапка нотарот би требало да прибави нова тековна состојба, во ситуација кога ќе има неуспешна достава на решението според податоците содржани во тековната состојба која е доставена во прилог со предлогот за издавање решение за нотарски платен налог, а со цел да ја провери точноста на адресните податоци“.

XXXX

Во трудот авторот само ги анализира законските одредби со кои е уредено прашањето на постапувањето на нотарите со исправите со кои се утврдува идентитетот, односно субјективитетот

на учесниците во постапката за составување на нотарската исправа, раководејќи се со мислењето дека наведените исправи, поради својата содржина, согласно со членот 65 став (1) точка f) од Законот за нотаријатот, претставуваат исправи преку кои нотарот ги утврдува релевантните факти за законито изготвување на актот.

Поаѓајќи од присутната неусогласеност во постапувањето на нотарите со исправите со кои се утврдува идентитетот, односно субјективитетот на учесниците, на која е укажано во трудот, а притоа имајќи ги предвид и констатациите на Министерството за правда при вршење надзор над работењето на нотарите, според мислењето на авторот, постои објективна потреба ова прашање повторно да биде ставено на дневен ред пред органите на Нотарската комора со цел да биде даден сеопфатен одговор на спорните прашања во врска со постапувањето на нотарите со исправите врз основа на кои го утврдуваат идентитетот, односно субјективитетот на учесниците. На таков начин, согласно со членот 7 став (1) од Правилникот за работа на Стручниот совет на Нотарската комора, со едно подетално упатство, ќе биде даден значаен придонес за законито, стручно и професионално работење на нотарите и еднообразност во нивното постапување.

СПРЕЧУВАЊЕ ЗЛОУПОТРЕБА НА ПРАВА ПРЕКУ ПОБИВАЊЕ ДОЛЖНИКОВИ ПРАВНИ ДЕЈСТВИЈА

м-р Александар Шопов

Судија на Основен суд Велес

Вовед

Во современото правно и општествено опкружување сведоци сме на различни злоупотреби на должниците, кои имаат за цел избегнување на исполнувањето обврски спрема нивните доверители. Во услови на намалена платежна способност, должникот често се обидува да ги избегне своите обврски преземајќи активности во насока на отежнување или оневозможување на наплатата на побарувањата од неговиот имот и актива. Одовде и потребата за развивање механизам кој ќе биде насочен кон осуетување на овие должникови обиди, преку побивање на должниковите правни дејствија.

Правните дејствија кои се предмет на побивање многу често претставуваат правни работи – договори кои претходно биле предмет на заверка на потписи кај нотар, биле предмет на потврдување приватна исправа (солемнизација), а неретко се работи и за договори составени во форма на нотарски акт. За разлика од нотарското дејствие – заверка на потписи, при кое нотарот не е одговорен за содржината на писменото, ниту е должен да испитува дали учесниците се овласте-

ни за преземање на правната работа, во другите два случаи – при потврдување приватни исправи (солемнизација) или составување нотарски акт, нотарот по службена должност е должен да внимава на дозволеноста, односно на евентуалната ништовност на правните работи и претставува коректив на слободата на волјата на договорните страни, со оглед на тоа што таа не е неограничена и мора да се движи во рамките на границите дозволени со Уставот и законите¹. Меѓутоа, од аспект на нотарското работење, за разлика од ништовноста, состојбата е поинаква кога станува збор за т.н. побивливи правни работи.

Она што суштински ги разграничува правните дела кои можат да бидат предмет на побивање од оние кои се ништовни по сила на закон е самиот поим на „полноважност“². Имено, објект на побивање можат да бидат само полноважни правни дејствија на должникот, што значи правни работи кои ги содржат сите законски претпоставки за полноважен настанок и егзистенција во правниот промет. Тоа само по себе значи дека правните работи кои можат да бидат предмет на побивање не можат истовремено да би-

¹ Види член 30 став (2) и член 86 став (4) од Законот за нотаријатот („Сл. весник на РМ“ бр.72/16, 142/16 и 233/18)

² Според член 95 став (1) од Законот за облигационите односи („Сл. весник на РМ“ бр.18/01, 04/02, 05/03, 84/08, 81/09, 161/09 и 123/13 - во натамошните фусноти: 300), ништовни се договорите кои не се во согласност со Уставот, законите и добрите обичаи.

дат ништовни, бидејќи ништовноста претставува „вродена мана“ и апсолутна граѓанско-правна санкција преку која се утврдува дека правното дело, всушност, полноважно никогаш не се ни засновало. Побивањето, од друга страна, подразбира дека правното дело останува полноважно, но осуетените права на доверителите на чија штета е преземено тоа конкретно правно дело добиваат соодветна правна заштита.

Според тоа, поаѓајќи од фактот дека нотарите *ex officio* внимаваат само на ништовноста на правните работи, произлегува дека во своето работење нотарите не се обврзани по службена должност да внимаваат и на евентуалната можност трето лице – доверител во иднина со тужба да ги побива правните дејствија – договори и други правни работи кои се предмет на потврдување (солемнизација) или се составени во форма на нотарски акт. Сепак, тоа не значи дека, како правни професионалци и практичари, нотарите не треба да имаат продлабочени знаења за правната проблематика поврзана со правилата за побивање должникови правни дејствија, со оглед на тоа што честопати во практиката постои „тенка линија“ помеѓу дозволените правни работи кои можат да бидат побиени и правните работи кои се спротивни на Уставот, законите или на добрите обичаи, т.е. ништовните правни работи. Ова особено и поради фактот што во многу судски случаи токму нотарите се повикани пред судот во улога на сведоци заради утврдување решителни факти и релевантни околности поврзани со одделни, најчесто субјективни својства на договорните страни при склучување на правната работа, за кои подоцна подетално ќе стане збор. Токму тоа ја претставува и целта на овој труд – на практичен начин да се претстави правниот механизам кој е востановен заради спречување злоупотреби и за судска заштита на правата на доверителите преку побивање на должниковите правни дејствија.

Тужбата за побивање правни дејствија (т.н. паулијанска тужба; лат: *Actio Pauliana*) претставува едно од најзначајните правни средства за граѓанско-правна заштита од полноважни располагања на должниците кои се преземени на штета

на доверителите, преку суспензија на правните последици од таквите располагања во однос на конкретни доверители. Овој правен инструмент овозможува операционализација на начелото на владеење на правото, преку санкционирање на правните дејствија на должниците со кои тие го злоупотребиле правото на слободно располагање со својот имот и создавање правна основа за доверителите присилно да ги намират своите побарувања од поранешниот имот на должникот кој преминал во сопственост на трето лице.

Препознавајќи ја оваа значајна улога на паулијанската тужба и поаѓајќи од фактот дека станува збор за еден од најкомплексните инструменти на граѓанското право, предмет на анализа ќе биде правната рамка со која во Република Северна Македонија е уредено побивањето правни дејствија согласно со Законот за облигационите односи, осврнувајќи се притоа и кон релацијата со други, според правната природа сродни граѓанско-правни средства кои исто така имаат за цел отстранување на правните последици на одделни располагања во правниот промет, како што се неважноста на договорите уредена со Законот за облигационите односи и ништовноста на трансакциите уредена со Законот за извршување.

1. Поим и претпоставки за побивање должникови правни дејствија

Побивањето должникови правни дејствија може да се дефинира како инструмент на граѓанското право кој им овозможува на доверителите во облигационо-правниот однос, со цел намирување на своите побарувања, да ги отстранат во однос на себе последиците на извесни, инаку полноважни имотно-правни располагања на својот инсолвентен должник, намирувајќи се од некои вредности кои повеќе не припаѓаат на должниковиот имот, туку на имотот на други лица – правни следбеници на должниковите права врз тие вредности³.

За да може да се пристапи кон побивање на правните дејствија на должникот преземени на

³ Проф. д-р Кирил Чавдар, доц. д-р Кимо Чавдар (2012), Закон за облигационите односи со коментари, објаснувања, практика и предметен регистар, трето изменето и дополнето издание, Академик, Скопје; стр. 440-441
види исто Gorenc, V. (2005), Komentar Zakona o obveznim odnosima, RRiF-plus, Zagreb., стр. 107

штета на доверителите, мора да бидат кумулативно исполнети четири општи претпоставки и (најмалку) една посебна претпоставка⁴.

Прваџа оџџа ѓреџџосџавка е стасаност на побарувањето на доверителот, што се поврзува со моментот на настапување на рокот за исплата на должниковата обврска, што со други зборови значи дека должникот паднал во задоцнување. За исполнување на овој услов, побарувањето на доверителот не мора да биде утврдено со правосилна и извршна судска одлука. За да може да се поднесе тужба за побивање доволно е тоа побарување да е стасано и да се утврди дека должникот нема доволно средства за негово исполнување.

Вџорџа оџџа ѓреџџосџавка е постоење должниково правно дејствие, што подразбира дејствие чиј ефект се состои во преминување на материјални вредности од должниковиот имот во имотот на лицето со кое, или во чија корист е преземено правното дејствие што се побива. Под „правно дејствие“ овде се подразбира и пропуштањето поради кое должникот загубил некакво материјално право или со кое за него настанала некаква материјална обврска, како што се, на пример, случаите кога должникот пропуштил да ја прекине застареноста или одржувачката кои течат против него, пропуштил да подигне меничен протест, да пријави побарување во стечај, итн. Тука спаѓаат и процесно-правните пропуштања, како што е одсивање на покана на судот или поднесување приговор, жалба, или друго правно средство и слично⁵. За процена на опфатот на побивањето, од суштествено значење е одговорот на прашањето дали дејствието довело до намалување на должниковиот имот или до влошување на неговата процесно-правна положба и дали како последица на тоа изгледите за намирување на неговите доверители се загрозени или формално-правно отежнати⁶.

Оштетувањето на доверителот е **џреџџа оџџа ѓреџџосџавка** и, впрочем, основната причина која го оправдува побивањето. Се смета дека должниковото правно дејствие е преземе-

но на штета на доверителовото побарување ако тоа не може да се намири од имотот на должникот, што значи дека тоа дејствие имало имотен ефект. Не е важно дали должникот дејствието го презел сам или преку законски застапник, полномошник и слично, ниту е важна намерата или свеста за имотниот ефект на дејствието. Важно е дејствието да резултирало со таков ефект.

Инсолвентноста на должникот е **џослегдаџа (чеџврџа) оџџа ѓреџџосџавка** и настапува тогаш кога должникот не е во состојба да го исполни побарувањето на доверителот⁷. Во оваа насока, потребно е да се докаже дека со дејствието кое се побива е намален имотот е на должникот. Законот содржински ја определува инсолвентноста на начин што се смета дека должникот станал инсолвентен кога, по претходно препорачана или на друг соодветен начин доставена писмена опомена од страна на доверителот, не ја исполни својата обврска во рок од 90 дена од денот кога му била врачена опомената, а доверителот стори веројатно дека должникот повеќе ги нема во својот имот паричните средства, односно предметите, односно правата на кои се однесува побарувањето. Во практиката тоа не значи дека должникот нема воопшто имот, туку дека е без оние средства кои се потребни за намирување на побарувањето, поради што доволно е да се докажува инсолвентност на должникот само во релација со конкретното побарување. Притоа воопшто не е потребно да се докажува дека побарувањето не можело да се наплати од гарантите или од солидарните содолжници на должникот.

Покрај општите, за успешно побивање е потребно да биде исполнета и најмалку **една џосебна џреџџосџавка**. Во зависност од посебните претпоставки за побивање, во правната теорија се специфицирани повеќе посебни тужби кои доверителот може да ги поднесе заради побивање на должниковите правни дејствија кои меѓусебно не се исклучуваат, така што останува на диспозиција на доверителот да ја одбере онаа за којашто смета дека ќе има успех во докажувањето пред судот. Тие тужби се следниве:

⁴ Kacer, H. (2003), Pobijanje pravnih radnji duznika (actio Pauliana), Organizator, Zagreb, стр.452

⁵ *ibid.*, стр.442

⁶ Проф. д-р Борислав Т. Благојевиќ, проф. д-р Врлета Круљ (1980), Коментар на Законот за облигационите односи - Книга I, Савремена администрација, Белград, стр.705

⁷ Член 269-а став (1) од ЗОО

- Долозна паулијанска тужба (*actio Pauliana dolosa*), која се поднесува ако должникот знаел, за време на располагањето, дека со преземеното располагање им нанесува штета на своите доверители. Притоа, кумулативен услов е и на третото лице со кое или во чија корист е преземено дејствието тоа да му било познато⁸. Не е од суштествено значење дали должникот имал таква намера, доволно е само да знаел за тоа. Практично, оваа тужба е неприменлива во ситуација кога должниковото дејствие е преземено пред настанување на доверителовото побарување⁹. Свеста, односно знаењето на должникот дека со правното дејствие им нанесува штета на доверителите мора да постои во моментот кога тоа дејствие е преземено, а истото се однесува и на третото лице, кое требало да знае за оштетувањето на доверителите во истиот момент на располагањето од должникот. Кумулативен услов за овој вид паулијанска тужба е побиваното правно дејствие да претставува товарно располагање.

- Кулпозна паулијанска тужба (*actio Pauliana culposa*) – се поднесува кога должникот не знаел, но за време на располагањето можел да знае дека со преземеното дејствие им нанесува штета на своите доверители. Истовремено, услов е на третото лице тоа исто така да можело да му биде познато¹⁰. И кај оваа тужба потребно е располагањето на должникот да е товарно, а можноста на должникот и на третото лице да знаеле за ефектите од правното дејствие мора да постоеле за време на преземањето на истото. Според тоа, имајќи предвид дека условите за поднесување кулпозна и долозна паулијанска тужба, освен во поглед на степенот на субјективниот елемент – знаењето или можноста да се знае, се речиси исти, а докажувањето кај кулпозната тужба е значително полесно за доверителот, во практиката најчесто се користи кулпозната паулијанска тужба.

- Семејната паулијанска тужба се поднесува ако на третото лице со кое или во чија корист е преземено правното дејствие што се побива е должников брачен другар или сродник по крв во пра-

ва линија или во странична линија до четвртиот степен, или по сватовство до истиот степен. Во тој случај, по сила на закон се препоставува дека на третото лице му било познато дека должникот со своето располагање им нанесува штета на доверителите¹¹. Во практиката тоа значи дека субјективниот елемент на страна на третото лице – знаењето или можноста да се знае за мерите на должникот за оштетување на доверителите – нема потреба да се докажува од доверителот, бидејќи постои претпоставка дека на погоре наведените личности кои имаат семејна врска со должникот („роднини под сомнеж“ – *familia suspecta*) тоа им било познато. Секако, оваа претпоставка е соборлива, што значи дека може да се докажува спротивното, но товарот на докажувањето овој пат е на страната на третото лице – сродник, кој е должен да докаже непостоење на неговото знаење или на можноста да знае за оштетувањето на доверителите.

- Квази-паулијанска тужба (*actio quasi Pauliana*) претставува тужба за побивање на бесплатните (даровни) располагања и со нив изедначените правни дејствија на должникот. Таа се поднесува кога должникот презел ваков вид правни дејствија и во тој случај по сила на закон се смета дека должникот знаел дека со преземеното располагање им нанесува штета на доверителите. За побивањето на вакво дејствие воопшто не се бара на третото лице тоа да му било познато или да можело да му биде познато¹². За разлика од семејната, кај квази-паулијанската тужба претпоставката за знаењето, односно можноста за знаење за оштетувањето на доверителите на страна на должникот и третото лице е несоборлива. Тие не можат да го докажуваат спротивното. Ваквата строгост спрема страните кај бесплатното располагање се објаснува, првично, преку правното начело дека никој не може да дава подароци на сметка на своите доверители (*nemo liberalis nisi libertatus*). Понатаму, тука е и околноста дека стекнувањето на третото лице овде не е поврзано со каква било жртва од негова страна, со која инаку се оправдува посложениот начин на побивање кај товарното стекнување¹³.

⁸ Член 270 став (1) од 300

⁹ Касер, Н. (2003), *Op. cit.*, стр.459

¹⁰ Член 270 став (1) од 300

¹¹ Член 270 став (2) од 300

¹² Член 270 став (3) од 300

¹³ Проф. д-р Борислав Т. Благојевиќ, проф. д-р Врлета Круљ (1980), *Op. cit.*, стр.718

Посебен е случајот кога бесплатното располагање е направено со привиден договор, каде што одредбите од Законот за облигационите односи за побивање должникови правни дејствија не можат да најдат примена. Во оваа правна ситуација се применуваат одредбите од Законот за облигационите односи за ништовност на привидните договори¹⁴. Ваквото законско решение е логична последица на суштинската карактеристика на паулијанската тужба, според која предмет на побивање можат да бидат само дозволени, т.е. законити и полноважни правни дејствија на должникот со трети лица. Секоја правна работа што не е во согласност со Уставот, законите и со добрите обичаи е ништовна¹⁵, што значи дека не го исполнува основниот услов за побивање. Истото се однесува и за привидниот (симулиран) договор, за кој законот определува дека нема дејство помеѓу договорните страни¹⁶. Поради тоа, кога бесплатното располагање е направено со ваков договор, тоа не може да биде предмет на побивање, туку договорот може да се соборува со тужба за утврдување ништовност.

Законот предвидува и исклучок од правилото за побивање на бесплатните располагања. Така, не можат да се побиваат поради оштетување на доверителите вообичаените пригодни подароци, наградните подароци, како ни подароци направени од благородност, но само доколку тие се сразмерни со материјалните можности на должникот¹⁷.

2. Процесно-правни аспекти на побивањето должникови правни дејствија

Според правилата на Законот за облигационите односи, побивањето должникови правни дејствија може да се врши со тужба или со приговор¹⁸. Активно легитимиран за поднесување тужба или приговор за побивање е само доверителот чие ненамирено побарување е предмет на заштита.

Затоа, тој првенствено во постапката пред судот мора да го докаже својството на доверител спрема должникот чие дејствие го побива, а потоа своето тужбено барање, односно приговор, да го заснова на тврдењето дека се исполнети сите општи претпоставки за побивање за кои претходно стана збор, како и најмалку една од посебните препоставки предвидени кај посебните видови паулијанска тужба.

Тужбата за побивање се поднесува против третото лице со кое или во чија корист е преземено правното дејствие што се побива, или против неговите универзални правни следбеници¹⁹. Доколку, пак, третото лице со некоја товарна работа ја отуѓил користа прибавена со располагањето кое се побива, тужбата може да се поднесе против прибавувачот, но само ако тој знаел дека прибавувањето на неговите претходници можело да се побива. Ако пак прибавувачот користа ја отуѓил со работа без надомест, тужбата може да се подигне против него и ако тој не го знаел тоа²⁰. Иако законските одредби кои на овој начин ја дефинираат пасивната легитимација за тужба за побивање се прилично јасни и прецизни, во практиката честопати се поднесуваат тужби за побивање поднесени против должникот и против третото лице како сопарничари. Ваквата поставеност на тужбата е погрешна, од причина што според важечкото законско решение должникот кај паулијанската тужба не е пасивно легитимиран, што значи дека спрема него судот ќе го одбие тужбеното барање, без оглед на исходот на спорот спрема третото лице. Тужба за побивање може да се поднесе и против универзалните правни следбеници на третото лице, а тие одговараат за нивниот претходник, како во поглед на фактичката основаност на побивањето така и во поглед на неговиот обем. Ако се работи за наследници, тие одговараат во висина на вредноста на наследениот имот²¹.

Во историјатот на тужбата треба да бидат изнесени правните основи и претпоставки за побивање-

¹⁴ Член 270 став (5) од 300

¹⁵ За ништовноста на договорите види чл. 95 од 300

¹⁶ За привидните договори види чл. 58 ст. 1 од 300

¹⁷ Член 271 од 300

¹⁸ Член 272 став (1) од 300

¹⁹ Член 272 став (2) од 300

²⁰ Член 272 став (2) од 300

²¹ Види член 137 од Законот за наследување („Сл. весник на РМ“ бр. 47/1996)

то и доказите преку кои доверителот, како тужител, има намера да ги докаже решителните факти пред судот. Покрај ова, од особена важност е правилно да се постави тужбеното барање. Имено, петитумот²² на тужбата треба да содржи две барања: прво, да се утврди дека определеното правно дејствие на должникот е без дејство спрема доверителот (тужителот) и второ, на кој начин и преку што третото лице – противник на побивањето (тужениот) треба нешто да стори или да трпи за да може доверителот да го наплати своето побарување. Обемот и начинот на сторувањето, односно трпењето на тужениот се определени до износот на ненаплатеното побарување на доверителот со сите споредни побарувања (камата и парнични трошоци доколку претходно била водена судска постапка за наплата)²³.

Правните последици од побивањето се ефектуираат на таков начин што, доколку судот го усвои поставеното тужбено барање, правното дејствие го губи дејството само спрема тужителот и само толку колку што е потребно за исполнување на неговите побарувања²⁴. Тоа значи дека побиеното правно дејствие на должникот и третото лице не е правно неважечко, ниту се раскинува, туку само се суспендира неговото правно дејство спрема доверителот. Всушност, се работи за релативна неважност на побиеното правно дејствие бидејќи со одлуката на судот само е ограничено неговото дејство и со тоа е отстранет неговиот штетен ефект спрема доверителот. Побиеното правно дејствие спрема сите останати страни останува во правна сила. Со тоа во сила остануваат и сите права кои трети лица ги стекнале врз предметот на побивање по должниковото располагање кое се побива (на пример, заложно право, службеност и сл.), доколку тие права исто така не подлежат на побивање²⁵.

Секако, усвојувањето тужбено барање за побивање повлекува со себе и извесен број секундарни правни последици. Така, како последица на сторувањето или трпењето наложено од судот, противникот на побивањето, во зависност

од околностите на случајот, може да бара регрес од должникот, односно од својот претходник, или по основ на надомест на штета, или по основ на одговорност за евикција, според општите правила на граѓанското право. Истото се однесува и за парничните и останатите трошоци кои ги имал противникот во врска со побивањето.

Поаѓајќи од фактот дека цел на побивањето е намирување на доверителовото побарување, во законот е предвидено дека тужениот може да го избегне побивањето ако ја исполни должниковата обврска²⁶. Од содржината на ваквата законска одредба произлегува дека до ова може да дојде само по заведување на спорот по тужбата за побивање, каде што противникот на побивањето стекнал својство на тужена страна. Меѓутоа, ваквото ослободување не секогаш е препорачливо за противникот (тужениот), бидејќи ако тој доброволно го намира побарувањето на должникот, ќе остави можност и други доверители повторно да го побиваат истото правно дејствие спрема него за целокупната вредност што ја стекнал со правното дејствие, што не би било случај доколку тој трпи намирување врз основа на пресуда со која се врши побивањето.

Од процесно-правна гледна точка, доколку противникот на побивањето (тужениот) во текот на спорот доброволно го намира побарувањето на доверителот (тужителот), а тој самиот не ја повлече тужбата²⁷, судот ќе го одбие тужбеното барање како неосновано. Ова поради фактот што во текот на постапката отпаднал еден од кумулативно потребните услови за побивање – постоење ненамирено побарување на доверителот тужител.

Од друга страна, правото на тужениот на доброволно исполнување на должниковата обврска трае до донесувањето на првостепената пресуда на судот. Потребно е да напоменеме дека откако ќе биде донесена пресуда за побивање на правното дејствие, ваквото право на исполнување на тужениот не претставува негова факултативна обврска (*facultas alternativa*)²⁸, што значи

²² Член 176 став (1) од ЗПП – „Тужбата треба да содржи определено барање во поглед на главната работа и споредните барања...“

²³ Проф. д-р Борислав Т. Благојевиќ, проф. д-р Врлета Круљ (1980), Оп. cit., стр.720

²⁴ Член 273 од ЗОО

²⁵ Mr. sc. Hrvoje Momcinovic (2006), Op. cit., стр.535

²⁶ Член 272 став (4) од ЗОО

²⁷ Во таков случај тужителот би имал право на надомест на парничните трошоци заради повлекување на тужбата поради исполнување на тужбеното барање од тужениот, во смисла на чл. 152 ст. 1 од ЗПП

²⁸ Види член 398 од ЗОО и член 313 од ЗПП

дека во таков случај останува обврската на тужелниот за намирање на побарувањето на доверителот исклучиво на начинот кој е определен од страна на судот.

Во законот е пропишан и рок за поднесување тужба за побивање, кој изнесува 3 години²⁹. Се работи за преклузивен рок кој е од материјално-правна природа, што значи дека доколку тужбата не се поднесе во тој рок, тужителот го губи правото на правна заштита пред судот. Во случај на поднесување тужба по истекот на овој рок, судот ќе го одбие тужбеното барање како неосновано, а нема да ја отфрли тужбата како ненавремена во смисла на член 267 став (1) од Законот за парничната постапка.

Ваквиот карактер на рокот за поднесување тужба за побивање се појаснува во одредбата од член 359 од Законот за облигационите односи, каде што законот пропишува разграничување помеѓу правилата на застареност и роковите за подигање тужба под закана на губење на правото. За разлика од процесно-правните преклузивни рокови кои се пропишани во процесните закони, рокот за поднесување тужба за побивање е пропишан во Законот за облигационите односи како материјален закон и го означува периодот во рамките на кој мора да се оствари правната заштита, под закана за губење на правото. Со пропуштањето да се преземат определени активности до истекот на материјално-правниот преклузивен рок, имателот на субјективното право не ја губи само можноста присилно да го оствари своето право туку го губи и самото субјективно право. Како што е случај кај сите материјално-правни преклузивни рокови, и кај рокот за поднесување тужба за побивање не може да настане застој или прекинување во смисла на правилата за застареност, а судот внимава на неговиот истек по службена должност.

Рокот за поднесување тужба за побивање се смета од денот кога е преземено правното дејст-

вие кое се побива, односно од денот кога требало да се преземе пропуштеното дејствие³⁰. При практична примена на ваквото законско решение, основано се поставува прашањето за почетокот на пресметувањето на рокот за побивање кај должниковите правни дејствија кои се состојат од повеќе одвоени акти. Во правната теорија е заземено стојалиште дека во ваквите случаи се смета дека правното дејствие е преземено во моментот кога е преземен последниот акт со кој дејствието завршува, а ако се работи за дејствие поврзано со запишување на правото во јавна книга, во тој случај рокот ќе почне да тече од денот кога правото е запишано во јавната книга на име на стекнувачот³¹.

Веќе е споменато дека, покрај тужбата за побивање, правно средство за побивање е и приговорот, кој може да дојде предвид во две ситуации. Во првиот случај, ако побиваното дејствие се состои во некоја обврска која должникот ја има кон противникот на побивањето, па тој повел парница каде што бара исполнување на обврската, доверителот може со приговор да го побива тоа барање. Во вториот случај, ако во должниковиот имот се наоѓа некој предмет врз кој противникот на побивањето стекнал приоритетно и појако право и бара тој предмет да се из земе од извршување, доверителот може да истакне приговор дека противникот тоа право го стекнал со правно дејствие кое подлежи на побивање³².

Кога се зборува за приговорот како средство за побивање должникови правни дејствија, важно е да се има предвид дека се работи за материјално-правен приговор кој се истакнува во веќе поведена судска постапка чие главно барање не е побивање на дејствието на кое се однесува приговорот, така што во овој случај судот ќе расправа по приговорот за побивање само од аспект на претходно прашање³³ од чие решавање ќе зависи и исходот на спорот во поглед на главното барање.

²⁹ Член 274 став (1) од ЗПП

³⁰ Член 274 став (2) од ЗОО

³¹ Проф. д-р Кирил Чавдар, доц. д-р Кимо Чавдар (2012), *Op. cit.*, стр.450, исто и проф. д-р Борислав Т. Благојевиќ, проф. д-р Врлета Круљ (1980), *Op. cit.*, стр.725

³² Проф. д-р Кирил Чавдар, доц. д-р Кимо Чавдар (2012), *Op. cit.*, стр.448, исто и проф. д-р Борислав Т. Благојевиќ, проф. д-р Врлета Круљ (1980), *Op. cit.*, стр.720

³³ За претходно прашање, види чл. 11 од ЗПП

3. Односот помеѓу побивањето должникови правни дејствија и неважноста на договорите согласно со одредбите од Законот за облигационите односи

Општата асоцијација на зборот „побивање“ несомнено упатува на поништување на правните дела. Но, веднаш е потребно да се нагласи дека преку поништувањето на правните дела доаѓа до израз начелото на релативност на облигационо-правните односи. Според тоа начело, облигациониот однос има правно дејство само спрема договорните страни на тој однос, а не и спрема трети лица³⁴. За разлика од ова, побивањето на правните дејствија има пошироко правно дејство и не треба да се поистоветува со поништувањето т.н. неполноважни правни дела.

Во одредбите содржани во Глава II Отсек 4 на Законот за облигационите односи³⁵ е уредено прашањето на неважноста, т.е. неполноважноста на договорите како граѓанско-правна санкција за оние договори што имаат определени недостатоци и не се склучени во согласност со сите правни претпоставки и барања на Законот за полноважност на правните дела.

Следејќи ги современите правни системи, и македонскиот Закон за облигационите односи во основа предвидува двостепеност на неполноважноста на договорите, разликувајќи ништовни и рушливи договори. Ваквата градација е поставена врз основа на апсолутниот или релативниот карактер на нивната противправност и неполноважност, како и врз основа на тоа што цел на ништовноста е, меѓу другото, да се заштити и општиот интерес, додека рушливоста има за цел да го заштити приватниот интерес. Ништовноста е последица на спротивноста на договорот со Уставот, законите и добрите обичаи, а на неа судот внимава по службена должност. Од друга страна, рушливоста претставува посебна категорија неважност, изразена во постоење недоста-

тоци во деловната способност на договорните страни или постоење мани во поглед на нивната волја за склучување на договорот, како и други случаи определени со закон или друг пропис.

И ништовниот и рушливиот договор, во случај кога е огласен за ништовен, односно поништен, се смета дека не произведуваат правно дејство и меѓу договорните страни мора да биде извршено враќање во поранешна состојба, т.е. секоја страна е должна на другата да ѝ го врати она што од неа го примила, освен ако со законот не е предвидено нешто друго³⁶. Секако, Законот за облигационите односи пропишува и определени отстапувања од начелото на враќање на применото, односно од начелото на почетна неважност на таквите договори, како што е случајот со конверзија на договор³⁷ и други правно регулирани ситуации во кои под одредени услови договорите делумно или во целост може да останат во сила.

Поаѓајќи од функцијата на институтот побивање должникови правни дејствија, кој исто така има за цел отстранување на правните последици од конкретни правни работи, неспорен е заклучокот дека, според правната природа, се работи за сродни правни средства. Ова пред сè поради фактот што и ништовноста и рушливоста (поништувањето) се граѓанско-правни инструменти со кои се отстранува ефектот на определено правно дело. Но, од аспект на правилно и ефикасно остварување на граѓанско-правната заштита во различни правни ситуации, мора да се има предвид дека помеѓу побивањето и поништувањето на правните дела постојат и значителни разлики.

Така, помеѓу побивањето и поништувањето на договорите постои разлика во однос на опфатот – предмет на побивање можат да бидат најразлични должникови правни дејствија (вклучително и процесни дејствија, еднострано изјави на волја, пропуштања, итн.), додека предмет на поништување се конкретни договори како производ на облигационо-правните односи во потесна смисла на зборот. Друга разлика се состои во тоа што побивањето како институт секо-

³⁴ Z. Slakoper, V. Skorup (2012), O zastari i prekluziji kod paulijanske tužbe, Zbornik Pravnog Fakulteta Sveucilista u Rijeci, v. 33, br. 1, стр.313-335

³⁵ Од член 95 до член 109 од ЗОО

³⁶ Член 96 и член 105 став (1) од ЗОО

³⁷ Член 98 од ЗОО

гаш содржи право на трето лице (доверител) да го „оспори“ правното дело преземено помеѓу други лица (должникот и трето лице), како и правните работи кои должникот ги презел или пропуштил да ги преземе спрема друго лице, за разлика од поништувањето, на кое по правило може да се повика договорната страна, а по исклучок, трето лице кое има правен интерес. Разлика постои и во последиците – побивањето го „соборува“ правното дејствие само спрема доверителот и само во обем потребен за намирување на неговото побарување, додека поништувањето на договорите има значително пошироко правно дејство во правниот промет.

Меѓутоа, она што суштински ги разграничува овие правни институти е самиот поим на „полноважност“ на правните дела, како правен стандард од чие исполнување зависи која правна работа може да биде предмет на побивање, а која може да биде предмет на утврдување ништовност, односно поништување според Законот за облигационите односи. Имено, веќе е изнесено дека објект на побивање можат да бидат само полноважни правни дејствија на должникот. За правното дејствие да биде полноважно, потребно е тоа да ги исполни сите законски претпоставки за негов настанок и егзистирање во правниот промет. Токму во тоа се состои и основната разлика помеѓу побивањето и утврдувањето неважност на правните дела. Доколку едно правно дело ги исполнува условите за негова неполноважност (ништовност или рушливост), тоа во никој случај не може да биде предмет на побивање со паулијанска тужба. Тоа значи дека во една иста правна ситуација не постои можност за комбинирање на одредбите од законот за побивање со одредбите за поништување правни дела, бидејќи истите меѓусебно се исклучуваат.

Во оваа насока, од судската практика на Врховниот суд на Република Северна Македонија може да се издвои следново правно сфаќање³⁸:

„Со тужбата за побивање на правното дејствие на должникот, доверителот не може да бара поништување на договорот за дар, туку може да бара да се утврди дека дарот извршен на трето

лице нема правно дејство спрема него до висината на неговото побарување и третото лице да се задолжи да врати доверителот да се најлази од предметот на дарот“.

Затоа, важно е да се напомене дека пред поднесување тужба за побивање правни дејствија, за правните практичари е од особена важност правилно да проценат дали во конкретниот случај се работи за правно дело кое може да биде објект на побивање, или пак станува збор за правна работа која не е полноважна и треба да биде предмет на тужба за утврдување ништовност, односно поништување.

4. Односот помеѓу побивањето должникови правни дејствија и поништувањето трансакции според Законот за извршување

Кога се анализира практичната примена на тужбата за побивање правни дејствија според одредбите од Законот за облигационите односи, мора да се земе предвид одредена состојба која во правниот систем се наметнува како последица на нормативната поставеност на конкретно законско решение пропишано во Законот за извршување³⁹. Се работи за одредбата содржана во членот 27 од овој закон, чиј наслов гласи „Поништување на трансакции“. Според содржината на оваа одредба, трансакциите преземени пред извршувањето на извршната исправа, кои се неопходни за исполнување на побарувањата на доверителот, или со кои одредени доверители се ставаат во поповолна положба, или кои се преземаат само со цел да се спречи извршувањето врз тој предмет или право врз таа сопственост, нема да имаат правно значење врз извршувањето на извршната исправа. Овие трансакции ќе се сметаат за ништовни ако се преземени во период од шест месеци пред донесувањето на извршната исправа, а ништовноста на трансакциите се утврдува со правосилна одлука донесена во парнична постапка⁴⁰.

³⁸ Решение на Врховен суд на РМ Рев. бр. 1316/98 од 25.01.2001 година

³⁹ Сл. весник на РМ бр.72/16, 142/16 и 233/18

⁴⁰ Член 27 од ЗИ

Доколку ваквото законско решение го анализираме во релација со одредбите од Законот за облигационите односи кои ја уредуваат паулијанската тужба, лесно може да се забележи дека се работи за одредена модификација на институтот побивање должникови правни дејствија. Но, оваа конкретна одредба од Законот за извршување создава дилеми во однос на нејзината практична примена.

Прво, насловот на членот 27 од Законот за извршување не е сообразен со содржината на одредбата, имајќи предвид дека насловот упатува на „поништување“ на трансакции, додека самата законска одредба зборува за утврдување „ништовност“ на трансакциите. Второ, ништовноста како граѓанско-правен институт по правило има апсолутно дејство во правниот промет, но спротивно на тоа, законското решение упатува на тоа дека во случај на утврдување ништовност на трансакции, според Законот за извршување, пресудата на судот ќе има правно дејство само врз извршувањето на една конкретна извршна исправа, што значи дека овде ништовноста има релативно правно дејство. Третата дилема која се наметнува е поврзана со степенот на усогласеност на одредбата од член 27 од Законот за извршување со системските одредби за побивање содржани во Законот за облигационите односи, особено во контекст на фактот дека се работи за правни средства кои имаат речиси идентична правна природа и во практиката можат да најдат примена во една иста правна ситуација.

Затоа, според некои автори, одредбите од член 27 од Законот за извршување треба да се применуваат само во согласност и во смисла на одредбите од членовите 269-270 од Законот за облигационите односи. Секое поинакво толкување и примена би ја довело во прашање секоја трансакција во правниот промет и би ја загрозило правната сигурност на секое совесно лице кое прибавува нешто со какви било трансакции или имотни вредности од кое било лице, за кое во иднина ќе се покаже дека било должник на кого било⁴¹. Ваквото правно стојалиште својата оправданост ја наоѓа во фактот што одредбите од

член 27 од Законот за извршување се поставени претпоставки врз основа на кои судот би можел да ја утврди целта на трансакциите во насока на постоење намера за повластување на одредени доверители или во насока да се спречи извршувањето, ниту водат сметка за постоењето на субјективен елемент – совесност на стекнувачот при оценка на ова правно прашање.

Дополнителна несообразност на овие два института на граѓанското право предизвикува и рокот во кој може да се остварува правната заштита со тужба за побивање според Законот за облигационите односи, наспроти рокот за правна заштита со тужба за поништување трансакции според Законот за извршување. Имено, веќе е кажано дека правното дејствие може да се побива ако е преземено најдоцна 3 години пред денот на поднесување на тужбата, додека трансакциите, во смисла на член 27 од Законот за извршување, може да се утврдат за ништовни ако се преземени најдоцна 6 месеци пред донесувањето на извршната исправа. Ако се има предвид дека извршувањето одлуки на суд и друг надлежен орган застарува дури по 10 години од извршноста на исправата⁴², а откако ќе се поведе извршувањето веќе воопшто и не тече рокот на застареност⁴³, тоа значи дека тужба за поништување трансакции би можела да се поднесе по многу долг период од преземањето на трансакцијата (на пример, дури и по 15-20 години), што дополнително ја доведува во прашање правната сигурност на договорните страни во правниот промет.

Од процесно-правен аспект, во практиката често може да се сретне определена, пред сè нормативна дилема на правните практичари при поднесувањето тужби за побивање правни дејствија за кои доверителот веќе повел присилно извршување кое е без успех (што е најчест случај во практиката), така што во тужбата за побивање, тужителот, покрај на одредбите за побивање од Законот за облигационите односи, се повикува и на одредбите од член 27 од Законот за извршување, со кои е уредено поништувањето на трансакции.

⁴¹ РПроф. д-р Кирил Чавдар, проф. д-р Кимо Чавдар (2016), Закон за извршување со коментари, судска практика, примери на поднесоци и предметен регистар, Академик, Скопје; стр.176-177

⁴² Член 368 од ЗОО

⁴³ Член 377 од ЗОО

Меѓутоа, треба да се има предвид дека се работи за два одвоени правни института, кои, иако имаат за цел да овозможат присилно намирување на побарување на конкретен доверител на начин што ќе го отстранат правното значење на одредени правни дејствија – вклучително и трансакции на должникот со трети лица, сепак, не можат да се комбинираат во една иста парница. Кај побивањето правни дејствија според Законот за облигационите односи, тужбата мора да содржи тужбено барање за да се утврди дека побиваното дејствие го губи правното дејство спрема тужителот, додека кај поништувањето трансакции според Законот за извршување тужбата мора да содржи барање за утврдување ништовност на трансакциите со правно дејство спрема конкретна извршна исправа. Иако судот не е врзан за правниот основ кој тужителот го навел во тужбата⁴⁴, сепак, тој е врзан за содржината на конкретно поставеното тужбено барање во чии граници одлучува⁴⁵. Следствено на тоа, од поставеноста на тужбеното барање на тужителот ќе зависи и дали спорот ќе се решава со примена на одредбите за побивање должникови правни дејствија од Законот за облигационите односи или со примена на одредбите за поништување трансакции од Законот за извршување.

НАМЕСТО ЗАКЛУЧОК

Институтот побивање на должниковите правни дејствија, несомнено, претставува ефикасен граѓанско-правен инструмент кој служи за заштита на правата на доверителите и за спречување на злоупотребите од страна на должниците. Со оглед на фактот дека од досега изложеното може да се види дека се работи за комплексно правно средство, се наметнува потребата правните практичари континуирано да ги продлабочуваат своите знаења за оваа сложена правна проблематика.

Тоа ќе придонесе за зголемување на бројот на успешно завршени парнични постапки за побивање правни дејствија, особено имајќи предвид дека успешното поставување на овој правен инструмент во полн правен промет како познато и признаено средство за граѓанско-правна заштита на доверителите не е само во нивен интерес туку и во општ јавен интерес насочен кон одржување на стабилноста на деловниот и на економскиот промет и во функција на спречување на злоупотребите на правото и остварување на начелото на владеењето на правото како темелна вредност на уставниот поредок.

⁴⁴ Член 176 став (3) од ЗПП – одраз на правното начело *iura novit curia* – „судот го познава правото“, што значи дека судот не е врзан за правното сфаќање на тужителот, но треба да означи според кој правен пропис го решил спорниот однос помеѓу странките

⁴⁵ Член 2 став (1) од ЗПП: „Во парничната постапка судот одлучува во границите на барањата што се ставени во постапката.“

ГЛАВА II >>
МАТЕРИЈАЛИ УТВРДЕНИ
ОД СТРУЧЕН СОВЕТ И
УСВОЕНИ ОД УПРАВЕН
ОДБОР

Стручниот совет на Нотарската комора на Република Северна Македонија, во согласност со член 21 став (2) од Правилникот за работа на Стручниот совет на Нотарската комора на Република Северна Македонија, на седницата одржана на ден 29.9.2021 година и во продолжение на ден 14.10.2021 година, едногласно го усвои и Управниот одбор на Нотарската комора на Република Северна Македонија, на седницата одржана на ден 3.9.2022 година, едногласно го потврди следното:

ПРАВНО МИСЛЕЊЕ

во врска со делба на заеднички имот на брачни другари

Доколку помеѓу брачните другари нема спор за начинот и условите на делбата на заедничкиот имот стекнат во текот на бракот, делбата се врши пред нотар, со договор ВО ФОРМА НА НОТАРСКИ АКТ.

За делба на заедничкиот имот надлежен е нотарот на чие подрачје се наоѓа тој имот, а ако се наоѓа на службено подрачје на повеќе нотари, надлежен за делба е секој од тие нотари.

Образложение

Според член 67 од Законот за сопственост и други стварни права (Сл. весник на РМ бр. 18/2001, 92/2008, 139/2009 и 35/2010), имотот кој брачните другари ќе го стекнат во текот на бракот претставува нивен заеднички имот, а според член 74 став (1), за време на траењето и по престанокот на бракот, брачните другари можат спогодбено да го поделат заедничкиот имот.

Правото на утврдување дел во заедничка ствар, односно правото на делба не застарува, во согласност со член 63 став (1) од Законот за сопственост и други стварни права.

Прашањето на делба на заеднички предмет или имот е уредено со членовите од 213 до 227 од Законот за вонпарнична постапка (Сл. весник на РМ бр. 9/2008). Со член 213 став (1) е пропишано дека во постапката за делба на заеднички предмет или имот, судот одлучува за начинот и условите на делбата на заедничкиот предмет, односно имот, а според став (2), **ако нема спор за начинот и условите на делба, делбата се врши кај нотар во форма на нотарски акт.**

За разлика од член 42 став (1) точка а) од derogираниот Закон за нотаријатот (Сл. весник на РМ бр. 55/2007), каде што децидно беше пропишано дека нотарскиот акт е задолжителен и за договори за уредување на имотните односи помеѓу брачните другари и помеѓу лицата кои живеат во вонбрачна заедница,) во важечкиот Закон за нотаријатот (Сл. весник на РМ бр. 72/16, 142/16 и 233/18) е предвидена упатувачка норма содржана **во член 52 став (1) точка в), во која се пропишува дека нотарскиот акт е задолжителен за други правни работи и изјави за кои со закон е предвидено дека мора да бидат составени во форма на нотарски акт, односно упатува на примена на член 213 став (2) од Законот за вонпарничната постапка,** според која кога помеѓу брачните другари нема спор за начинот и условите на делбата, **обврска е делбата да ја врши нотарот со договор за делба на имот стекнат во брак во форма на нотарски акт.**

Надлежноста за составување нотарски акт за делба на заеднички имот е регулирана со член 214 од Законот за вонпарничната постапка, според кој **за делба на заеднички предмет или имот**

надлежен е нотарот на чие подрачје се наоѓа тој предмет, односно имот, а ако заедничкиот имот се наоѓа на службено подрачје на повеќе нотари, надлежен за делба е секој од тие нотари.

Според член 52 став (4) од Законот за нотаријатот, правните работи кои спротивно од ставот (1) на овој член не се составени во форма на нотарски акт, се ништовни. Оваа одредба се однесува и на спогодбена делба на заеднички предмети или имот на брачните другари, во согласност со цитираниот член 74 став (1) од Законот за сопственост и други стварни права.

Доколку станува збор за недвижности кои се предмет на делбата, запишувањето во јавните книги се врши во согласност со Законот за катастар на недвижности (Сл. весник на РМ бр. 55/2013....124/2019), во согласност со содржината на нотарскиот акт.

СТРУЧЕН СОВЕТ НА НКПСМ
Претседател
Нотар Марјан Коцевски с.р.

Стручниот совет на Нотарската комора на Република Северна Македонија, во согласност со член 21 став (2) од Правилникот за работа на Стручниот совет на Нотарската комора на Република Северна Македонија, на седницата одржана на ден 4.3.2022 година, едногласно го усвои и Управниот одбор на Нотарската комора на Република Северна Македонија, на седницата одржана на ден 3.9.2022 година, едногласно го потврди следното:

ПРАВНО МИСЛЕЊЕ

Во согласност со Законот за експропријација пропишани се ПОТПОЛНА и НЕПОТПОЛНА експропријација.

1. Кога во имотен лист издаден од Агенцијата за катастар на недвижности е запишана прибелешка за поднесен предлог за ПОТПОЛНА експропријација на недвижен имот во согласност со член 9 став (1) од Законот за експропријација, нотарот ќе одбие преземање службено дејствие за составување нотарски акт или за потврдување (солемнизација) на приватна исправа за правна работа врз основа на која се стекнува, пренесува, престанува или ограничува правото на сопственост или друго право на тој недвижен имот, во согласност со член 30 од Законот за нотаријатот.

2. Кога во имотен лист издаден од Агенцијата за катастар на недвижности е запишана прибелешка за поднесен предлог за експропријација на недвижниот имот со воспоставување право на службеност (НЕПОТПОЛНА експропријација) во согласност со член 28 став (1) алинеја 2) од Законот за експропријација, не претставува законска пречка за склучување договор за пренос на сопственост на тој недвижен имот, односно составување нотарски акт или потврдување (солемнизација) од страна на нотарот во согласност со членовите 52, 54, 55 и 56 од Законот за нотаријатот.

Образложение

Според член 55 став (1) од Законот за нотаријатот (Сл. весник на РМ бр. 72/16, 142/16 и 233/18), ако не е во прашање правна работа за која според овој закон е задолжително постоење нотарски акт, странките се должни приватната исправа за правната работа врз основа на која се стекнува, пренесува или ограничува правото на сопственост или друго право на недвижност, или право за кое се водат јавни книги, да ја потврдат кај нотар. Од друга страна, според член 28 став (1) алинеја 2) од Законот за експропријација (Сл. весник на РМ бр. 95/12.....122/21), по приемот на предлогот за експропријација, органот за експропријација е должен по електронски пат да го достави до Агенцијата за катастар на недвижности, заради прибележување на предлогот за експропријација, во рок од пет дена од денот на приемот на предлогот за експропријација. Според став (2) по прибележувањето од ставот (1) алинеја 2) на овој член, не може да се врши промена во јавната книга за запишување на правата на недвижностите, а според ставот (3), правното дело со кое се врши промет на недвижност од ставот (2) на овој член е ништовно.

Според член 9 став (1) од Законот за експропријација, со потполна експропријација се реализира јавен интерес од значење за Република Северна Македонија, престанува правото на сопственост

ност на физички и правни лица (приватна сопственост) или правото на сопственост на единиците на локалната самоуправа и градот Скопје (општинска сопственост), а се заснова право на сопственост на Република Северна Македонија. Поради наведеното, **во случај кога во имотниот лист (под Г/9) е запишана прибелешка за поднесен предлог за потполна експропријација на недвижен имот во согласност со член 9 став (1) од Законот за експропријација, нотарот ќе постапи на начин наведен во точка 1) од Правното мислење.**

Меѓутоа, **во случај кога станува збор за непотполна експропријација со воспоставување на правото на службеност во согласност со член 10 од Законот за експропријација, нотарот има законско овластување да потврди (солемнизира) приватна исправа за пренос на сопственост без оглед на фактот што, во согласност со член 28 став (1) алинеја 2) и став (2) од Законот за експропријација, во јавната книга од страна на Агенцијата за катастар на недвижности е извршено прибележување на предлогот за непотполна експропријација.** Имено, според член 10 од Законот за експропријација, со непотполна експропријација се ограничува правото на сопственост или имотните права на земјиште во сопственост на физички или правни лица или на земјиште во сопственост на единиците на локалната самоуправа и градот Скопје, и тоа со востановување право на службеност или други ограничувања на правото на сопственост. Кога е во прашање воспоставувањето стварна службеност, како стварно право врз туѓа ствар, во согласност со член 192 од Законот за сопственост и други стварни права (Сл. весник на РМ бр. 18/01, 92/08, 139/09 и 35/10), треба да се има предвид дека службеност претставува ограничување на сопственикот, и тоа само во однос на користење на неговата недвижност, поради што не е ограничено неговото овластување на правно располагање со послужната недвижност, која може да ја отуѓи, размени или да ја даде во закуп и сл. Со преносот на сопственост се врши и пренос на воспоставената службеност. Според тоа, без оглед на фактот што во јавната книга е извршено прибележување во согласност со член 28 став (1) алинеја 2) и став (2) од Законот за експропријација, нотарот ќе постапи на начин утврден во точка 2) од Правното мислење.

Во прилог на образложението оди и фактот што, во практиката, Агенцијата за катастар на недвижности запишува пренос на сопственост на недвижниот имот, заедно со прибелешката внесена во имотниот лист, во согласност со цитираниот член 28 став (1) алинеја 2) и став (2) од Законот за експропријација

СТРУЧЕН СОВЕТ НА НКРСМ
Претседател
Нотар Марјан Коцевски с.р.

Стручниот совет на Нотарската комора на Република Северна Македонија, во согласност со член 21 став (2) од Правилникот за работа на Стручниот совет на Нотарската комора на Република Северна Македонија, на седницата одржана на ден 29.9.2021 година и во продолжение на ден 14.10.2021 година, едногласно го усвои и Управниот одбор на Нотарската комора на Република Северна Македонија, на седницата одржана на ден 3.9.2022 година, едногласно го потврди следното:

ПРАВНО МИСЛЕЊЕ

за субјективитет на факултети при УКИМ во постапка по нотарски платен налог

Единиците (факултети/институти) на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, имаат парнична способност, активна и пасивна легитимација, односно можат да бидат странки во постапка по нотарски платен налог пред нотар, во согласност со општите законски, посебните прописи и со Статутот на Универзитетот.

Образложение

Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје по својата суштина претставува сложено правно лице, и покрај тоа што претставува единствен и интегриран универзитет. За разлика од другите државни универзитети (освен Универзитетот „Св. Климент Охридски“ во Битола), единиците во состав на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје настапуваат во правниот промет под називот на универзитетот во чијшто состав се и под својот назив, врз основа на овластувањата определени во Статутот на Универзитетот.

Според член 2 точка 11 од Законот за високото образование (Сл. весник на РМ бр. 82/2018 и 178/2021), под поимот „**единица на универзитет**“ се подразбира факултет, уметничка академија и висока стручна школа како високообразовна установа во состав на универзитет, со права и обврски определени со овој закон и статутот на универзитетот и научни институти со права и обврски определени со Законот за научно-истражувачка дејност, овој закон и со статутот на универзитетот.

Својството на единиците на универзитетот е регулирано во член 15 ставовите (7), (8) и (9) од Законот за високото образование, според кои постојат две ситуации:

1. Единиците можат да имаат својство на правно лице доколку тоа е утврдено со статутот на универзитетот во чиј состав се основани и со нивниот статут. Овие единици настапуваат во правниот промет под називот на универзитетот во чијшто состав се и под својот назив, од свое име и за своја сметка со права и обврски утврдени со закон, статутот на универзитетот и со нивниот статут.

2. Единиците на универзитетот кои немаат својство на правно лице настапуваат во правниот промет под називот на универзитетот во чијшто состав се и под својот назив, според овластувањата определени во статутот на универзитетот.

Додека, пак, според член 72 ставовите (2), (3) и (4) од Статутот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, единиците на Универзитетот **немаат својство на правно лице, а во правниот промет настапуваат под називот на Универзитетот и под својот назив и според овластувањата определени со овој статут.**

Без оглед на тоа што според Статутот единиците немаат својство на правно лице, Законот за високото образование им признава можност да бидат носители на права и обврски, да тужат и да бидат тужени врз основа на статутарните овластувања определени во Статутот на Универзитетот. Во таа смисла, во согласност со одредбите на член 72 ставовите (6) и (7) од Статутот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје: **„Единиците на Универзитетот самостојно, во свое име и за своја сметка (во рамките на своите овластувања) настапуваат во правниот промет со трети лица заради остварување на дејностите утврдени со закон, овој статут и актите на Универзитетот и самостојно, во свое име и за своја сметка, настапуваат во правниот промет со трети лица во располагањето со средствата стекнати од буџетот на Република Северна Македонија (член 257 став (1) точка 1), и со средствата стекнати од други извори (член 257 став (1) точка 2), по намирување на обврските утврдени со член 261 од овој статут“.**

Во согласност со член 74 од овој статут, за обврските преземени во правниот промет со трети лица единиците одговараат со средствата со кои самостојно располагаат, а при исполнувањето на обврските, исполнувањето не може да се изврши од средствата на Универзитетот и од средствата на другите единици. Во согласност со член 261 од овој статут, единицата е должна за покривање на расходите за вршење на нејзината дејност и за исполнување на преземените обврски од страна на единицата.

Исто така, треба да се има предвид и одредбата од член 7 став (6) од Законот за високото образование, според која автономијата (академска слобода, автономија на управувањето, финансиска автономија, кадровска автономија и неприкосновеност на автономијата) на високообразовните установи ужива судска заштита и високообразовната установа има право да покрене постапка пред надлежен суд во случај на нејзина повреда. Неспорно е дека со наведената законска одредба се признава способност да биде странка на секоја високообразовна установа, независно од тоа дали таа има својство на правно лице или не, а во врска со заштитата на автономијата на високообразовната установа.

Во прилог на наведеното е и одредбата од член 87 став (1) од Законот за високото образование, според која, освен на Универзитетот, Законот ѝ дава право и на единицата на Универзитетот (факултет и научен институт), без оглед на тоа дали има својство на правно лице или не, да основа трговско друштво или установа под условите утврдени со закон и со Статутот.

Посебно треба да се има предвид фактот што според одредбата од член 74 од Статутот на УКИМ, **при исполнувањето на обврските што единицата ги има спрема трети лица, исполнувањето не може да се изврши од средствата на Универзитетот и од средствата на другите единици.** Тоа значи дека, доколку се води постапка пред надлежен орган (суд, нотар, извршител и сл.) врз основа на обврска и сл., преземена од страна на единица на Универзитетот, извршувањето треба да се спроведува исклучиво од средствата на соодветната единица, односно неспорно е правото на единицата без својство на правно лице да биде странка во секоја постапка што се води пред надлежен орган.

Можноста за самостојно настапување на единиците во правниот промет произлегува и од одредбата на член 70 став (2) од Законот за парничната постапка (Сл. весник на РМ бр. 79/2005.....124/2015), според која е уредено дека со посебни прописи се определува кој може да биде странка во постапката освен физички и правни лица, како и од одредбата на член 71 став (1) од овој закон, според која е уредено дека странката која е целосно деловно способна може сама да ги врши дејствијата во постапката (парнична способност). Од овие одредби произлегува дека единиците на универзитетот

имаат **странкарска способност и парнична способност** во рамките на својата деловна способност, која се совпаѓа со нивната правна способност.

Од погоре цитираните законски и подзаконски одредби произлегува дека единиците на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје имаат посебен *sui generis* **правен (статутарен) субјективитет**, врз основа на кој можат да бидат носители на права и обврски, да стапуваат во правниот промет, да ги остваруваат и вршат своите права и обврски и да тужат и да бидат тужени. Тие ги поседуваат истите својства како и правните лица, односно способности (правна, деловна, деликтна способност), атрибути (назив, седиште и припадност), врз основа на посебни прописи – Законот за високото образование и Статутот на УКИМ.

СТРУЧЕН СОВЕТ НА НКРСМ
Претседател
Нотар Марјан Коцевски с.р.

Стручниот совет на Нотарската комора на Република Северна Македонија, во согласност со член 21 став (2) од Правилникот за работа на Стручниот совет на Нотарската комора на Република Северна Македонија, на седницата одржана на ден 25.3.2022 година и во продолжение на ден 26.3.2022 година, едногласно го усвои и Управниот одбор на Нотарската комора на Република Северна Македонија, на седницата одржана на ден 3.9.2022 година, едногласно го потврди следното:

ПРАВНО МИСЛЕЊЕ

1. Со решението за издавање нотарски платен налог врз основа на веродостојна исправа, по предлог на доверителот, нотарот ќе го задолжи должникот на доверителот да му исплати и казнена камата на одмерените трошоци на постапката, сметано од денот на донесување на решението со кое се издава нотарскиот платен налог, па сè до исплатата.

2. При одмерувањето на тоа кои трошоци ќе му се надоместат на доверителот, нотарот ќе ги прифати само оние трошоци што биле потребни во текот на постапката за издавање нотарски платен налог.

Образложение

Според член 75 став (3) од Законот за нотаријатот (Сл. весник на РМ бр. 72/16, 142/16 и 233/18), наградата и надоместокот на трошоците кои доверителот му ги платил на нотарот и на адвокатот се трошоци на постапката, кои должникот треба да му ги плати на доверителот.

Според член 145 ставовите (1) и (2) од Законот за парничната постапка (Сл. весник на РМ бр. 79/05, 110/08, 83/09, 116/10 и 124/15), парничните трошоци ги сочинуваат издатоците направени во текот или по повод на постапката, и ја опфаќаат и наградата на адвокатот и на други лица на кои законот им признава право на награда, според член 158 став (1) за надоместок на трошоците одлучува судот на определено барање од странката, а според член 149 став (1) при одлучувањето на тоа кои трошоци ќе ѝ се надоместат на странката судот ќе ги земе предвид само оние трошоци што биле потребни за водење на парницата.

Според член (4) став (1) од Тарифата за награда и надоместок на трошоците за работа на адвокатите, ако во текот на постапката се изменила тарифата еднаш или повеќе пати, ќе се примени тарифата што е во сила на денот на пресудувањето, односно одлучувањето. Од тој ден па до денот на исплатата на адвокатската награда и на трошоците се пресметува законска казнена камата.

Според член 266 став (1) од Законот за облигационите односи (Сл. весник на РМ бр. 18/01.....215/21), должникот кој ќе задоцни со исполнувањето парична обврска долгува, покрај главнината, и казнена камата. Инаку, трошоците на постапката **се однесуваат на платената судска такса, награда на адвокат и нотар, фотокопирање списи, поштенски услуги и др.**

Во македонскиот правен систем прашањето на затезната, односно сега казнената камата, во делот кој се однесува на трошоци на постапката, начелно, беше уредено со член 20 – а) од Зако-

нот за извршната постапка („Сл. лист на СФРЈ“ бр. 35/91), според кој ако во извршната исправа се определени и трошоци на постапката, судот, по предлог на доверителот, со решение за дозвола за извршување, ќе дозволи наплата на затезната камата, на износот на определените трошоци спрема пропишаната стапка, од денот на донесувањето на извршната исправа до наплатата. Во врска со ваквата законска одредба ВСПМ во одлуката Гзз.113/94 од 6.4.1995 година (Билтен број 65-67/95), меѓу другото, образложува дека: „...ваквата законска одредба претставува бенефиција за доверителот, а не скратување на неговото право во парничната постапка да го истакне барањето за досудување на затезна камата на трошоците што ги побарал при заклучувањето на главната расправа, па во таков случај парничниот суд ќе одлучи и за такво барање“. Наведената законска одредба, со иста содржина, потоа е вградена во сите закони за извршување, и тоа во член 20 став (2) од Законот за извршување (Сл. весник на РМ бр. 53/97), член 18 од Законот за извршување (Сл. весник на РМ бр. 35/05) и конечно во член 18 став (2) од Законот за извршување (Сл. весник на РМ бр. 72/16).

Меѓутоа, Уставниот суд на Република Северна Македонија со одлуката У. бр. 94/2019 од 12.5.2020 година (Сл. весник на РСМ бр. 136/20) го укинал член 18 став (2) од Законот за извршување, меѓу другото, и со образложение дека: „...Имено, спорно е како може да се наплатува законска казнена камата на трошоците на постапката, ако тоа изречно не е наведено во извршната исправа. Со давањето право на доверителот да побарува законска казнена камата на трошоците, којашто не е утврдена во извршната исправа, за него се утврдува право коешто не произлегува од извршната исправа, а од друга страна, со обврската да пресметува камата којашто не произлегува од извршната исправа, извршителот добива улога на суд“.

Според тоа, наведените законски одредби и одлуки јасно (*explicite*) укажуваат на тоа дека прашањето на обврската на должникот за плаќање и на затезната камата, на досудените трошоци на постапката, може да биде само под услов ако, како таква, е утврдена со издаденото решение за нотарски платен налог врз основа на веродостојна исправа, кое претставува извршна исправа во согласност со член 12 став (1) точка 3) од Законот за извршување.

Во смисла на погоре наведено, по барање на доверителот, нотарот ќе го уважи предлогот должникот да биде задолжен да му исплати и казнена камата на одмерените трошоци на постапката, сметано од денот на донесување на решението со кое се издава нотарскиот платен налог, па сè до исплатата. Во решението со кое нотарот го издава платниот налог потребно е да биде содржана јасна и прецизна формулација во смисла на тоа дека: **„Се задолжува должникот да му исплати на доверителот и казнена камата на одмерените трошоци на постапката, сметано од денот на донесување на решението со кое се издава нотарскиот платен налог (и истовремено означување со броеви на точниот датум на донесување на решението) па до исплатата“.**

СТРУЧЕН СОВЕТ НА НКРСМ
Претседател
Нотар Марјан Коцевски с.р.

Стручниот совет на Нотарската комора на Република Северна Македонија, во согласност со член 21 став (2) од Правилникот за работа на Стручниот совет на Нотарската комора на Република Северна Македонија, на седницата одржана на ден 25.3.2022 година и во продолжение на ден 26.3.2022 година, едногласно го усвои и Управниот одбор на Нотарската комора на Република Северна Македонија, на седницата одржана на ден 3.9.2022 година, со мнозинство гласови го потврди следното:

ПРАВНО МИСЛЕЊЕ

При расправањето на оставината, за учесникот кој истовремено е и адвокат не е задолжително да се обезбеди присуство на друг адвокат во својство на полномошник, затоа што самиот учесник го има тоа својство, без право на надомест на наградата и трошоците по одделните тарифи.

Образложение

Во согласност со член 147 став (2) од Законот за нотаријатот (Сл. весник на РМ бр. 72/16, 142/16 и 233/18), при расправањето на оставината задолжително е присуство на адвокат во својство на полномошник за секој од учесниците.

Според член 2 став (1) од Законот за адвокатурата (Сл. весник на РМ бр. 59/02.....148/15), адвокатурата е самостојна и независна јавна служба која обезбедува и дава правна помош, согласно со овој и со друг закон. Според став (2), адвокатите вршат јавни овластувања во согласност со овој и со други закони, а според став (3), при остварувањето на адвокатската дејност, адвокатот се раководи исклучиво од интересите на странката, кои ги заштитува на најдобар начин со законски средства.

Од содржината на цитираните законски одредби произлегува дека при расправањето на оставината за секој од учесниците задолжително е присуство на адвокат во својство на полномошник, а еден адвокат може да биде присутен во својство на полномошник за повеќе учесници.

Меѓутоа, основано се поставува прашањето дали во случај кога учесник при расправањето на оставината е лице кое истовремено е и адвокат, задолжително е да се обезбеди и присуство на друг адвокат во својство на полномошник?

Имајќи ја предвид законската определба дека адвокатите се физички лица кои вршат јавни овластувања во согласност со Законот за адвокатурата и со друг закон, **во случај кога при расправањето на оставината некој/и од учесниците е/се адвокат/и не е задолжително присуство на друг адвокат во својство на полномошник, затоа што самиот учесник веќе го има тоа својство. Бидејќи учесникот истовремено има и својство и на адвокат, нема право на надомест на наградата и трошоците предвидени во одделни тарифи за учество на адвокат во оставинска постапка.**

Во поткрепа на ова тврдење е интенцијата на законодавецот на ваков начин да обезбеди заштита и правна сигурност на учесниците при расправањето на оставината и обезбедување и остварување на нивните законски права.

Во прилог на ваквата теза е предвиденото законското решение de lege ferenda во Законот за парничната постапка (Сл. весник на РМ бр. 79/05, 110/08, 83/09, 116/10 и 124/15), чиј законски текст е

подготвен, но во моментот на изготвување на ова правно мислење, законот сè уште не е донесен и не стапил во сила. Според член 80 став (2) од овој закон, странката може да поднесе вонреден правен лек и да презема дејствија во постапката по вонреден правен лек само преку полномошник, кој е адвокат или лице – дипломиран правник со положен правосуден испит кое е вработено кај странката, освен ако е самата странка адвокат или е дипломиран правник со положен правосуден испит или е универзитетски професор по правен предмет поврзан со судската практика од соодветната област.

Во таа смисла, иако несомнено е дека постапката по вонреден правен лек не може да се поистотува со расправањето на оставината, сепак може да се извлече заклучок дека законодавецот дава можност во постапката во која со закон е пропишано задолжително учество, односно присуство на полномошник кој е адвокат, доколку странката или учесникот е адвокат, дејствијата во таа постапка да може да ги преземе без дополнително да ангажира друг адвокат, затоа што и самата/самиот го има тоа својство.

Ваквиот став е прифатен и во одлуката на ЕСЧП во случајот „Masirevic v. Srbija“. Имено, господин Маширевиќ по професија бил активен адвокат. Пред ЕСЧП тој тврдел дека му било повредено правото на пристап до суд, од причина што неговата ревизија, во предмет каде тој се јавувал како една од странките, изјавена до Врховниот суд, била отфрлена како недозволена врз основа на Законот за парнична постапка од 2004 година, кој предвидувал можност ваквиот правен лек да биде поднесен само од адвокат, а не и од самата странка. ЕСЧП констатирал дека она што било клучно во конкретниот случај е што строгото толкување на Врховниот суд на домашното право по однос на правото на жалителот за изјавување на ревизија ја укинало можноста за произнесување на тој суд по неговите наводи за она што всушност и било предмет на спорот – бариера која не била во согласност со целта за обезбедување правна сигурност или соодветна на спроведување на правото, особено во ситуација кога самиот жалител бил активен адвокат.

Имено, **во согласност со член 2 став (1) од Законот за судовите** (Сл. весник на РМ бр. 58/06.....96/19), судовите судат и своите одлуки ги засноваат врз основа на Уставот, законите и меѓународните договори ратификувани во согласност со Уставот, а според став (2), судиите во примената на правото ги заштитуваат човековите слободи и права. Во согласност со член 18 став (5) од овој закон, судот во конкретните случаи непосредно ги применува конечните и извршни одлуки на Европскиот суд за човекови права, на Меѓународниот казнен суд или на друг суд, чијашто надлежност ја признава Република Македонија, ако одлуката е подобна за извршување.

Врз таа основа, ако законите се толкуваат преку нивната примена во одлуките на судовите, доколку преку одлуките на Уставниот суд на Република Северна Македонија се толкува Уставот, најдобар начин за толкување на Европската конвенција за заштита на човековите права и основните слободи се пресудите на Европскиот суд за човекови права, кои судовите согласно со цитираните законски одредби непосредно ги применуваат

СТРУЧЕН СОВЕТ НА НКРСМ
Претседател
Нотар Марјан Коцевски с.р.

Стручниот совет на Нотарската комора на Република Северна Македонија, во согласност со член 21 став (2) од Правилникот за работа на Стручниот совет на Нотарската комора на Република Северна Македонија, на седницата одржана на ден 25.3.2022 година и во продолжение на ден 26.3.2022 година, едногласно го усвои и Управниот одбор на Нотарската комора на Република Северна Македонија, на седницата одржана на ден 3.9.2022 година, со мнозинство гласови го потврди следното

ПРАВНО МИСЛЕЊЕ

Адвокатот кој го составил договорот склучен помеѓу две или повеќе договорни страни, може да се јави како полномошник на едната договорна страна во постапка пред нотар за заверка или потврдување (солемизација) на истиот договор, врз основа на полномошно.

Образложение

Во согласност со член 81 став (1) од Законот за облигационите односи (Сл. весник на РМ бр. 18/01.....215/21), полномошното е овластување за застапување што властодавецот со правна работа му го дава на полномошникот, а според став (2), постоењето и обемот на полномошното се независни од правниот однос врз чија основа е дадено полномошното.

Во согласност со член 95 став (1) од Законот за нотаријатот (Сл. весник на РМ бр. 72/16, 142/16 и 233/18), во постапката пред нотар, за правни работи и дејствија за кои тоа по закон е дозволено, учесникот може да презема дејствија преку полномошник доколку истиот приложи заверено полномошно. Според став (2), за правните работи од ставот (1) на овој член, со кои се врши располагање или оптоварување на недвижности, полномошното мора да биде специјално и во него изречно да бидат наведени дејствијата кои може да ги презема полномошникот. Според став (4), полномошното издадено од адвокат се заверува со адвокатски печат и потпис.

Во согласност со член 2 став (1) од Законот за адвокатурата (Сл. весник на РМ бр. 59/02.....148/15), адвокатурата е самостојна и независна јавна служба која обезбедува и дава правна помош, согласно со овој и со друг закон. Според член 17 став (4) од овој закон, при составување двострани правни работи, договори и друго, адвокатот е должен совесно да ги штити интересите на договорните странки, без разлика која од нив побарала правна помош и која странка ја плаќа наградата. Ако меѓу странките настане спор во врска со договорот составен од адвокат, тогаш тој не може да учествува како полномошник на ниту една странка.

Поаѓајќи од цитираните законски одредби, треба да се има предвид дека учесниците во постапката пред нотар, освен лично и непосредно, може да преземаат дејствија и преку полномошник, кој пред нотарот е должен да се легитимира со полномошно кое е издадено во согласност со член 95 од Законот за нотаријатот.

Од друга страна, во Законот за адвокатурата е предвидена само една фактичка и правна ситуација во која е пропишано ограничување за адвокатот кој составил двострана правна работа, договор и друго, на начин што е определено дека во случај ако помеѓу странките настане спор во врска со договорот, адвокатот кој го составил договорот не може да учествува како полномошник на ниту

една договорна страна. Надвор од ова ограничување, Законот за адвокатурата не содржи ниту една одредба која го оневозможува адвокатот да се јави како полномошник на една договорна страна и да ја застапува во постапка пред нотар, независно од тоа дали адвокатот го составил договорот или не.

На тој начин, законодавецот направил јасна разлика помеѓу давањето правна помош во застапување на една договорна страна од адвокат во рамки на спорна постапка која произлегува од договорот кој го составил истиот адвокат и во која постои судир на интересите на договорните страни, наспроти давањето правна помош во застапување на една договорна страна како учесник во постапка пред нотар за заверка или потврдување (солемнизација) на договорот составен од истиот адвокат, која постапка по својата правна природа е неспорна помеѓу договорните страни.

Од аспект на поставеното правно прашање, погоре наведеното упатува на заклучокот дека **не постојат законски пречки за адвокатот кој го составил договорот склучен помеѓу две или повеќе договорни страни да се јави како полномошник на една договорна страна, како учесник во постапка пред нотар за заверка или потврдување (солемнизација) на истиот договор, врз основа на полномошно кое е издадено во согласност со член 95 од Законот за нотаријатот.**

СТРУЧЕН СОВЕТ НА НКРСМ
Претседател
Нотар Марјан Коцевски с.р.

ГЛАВА III >>

МЕЃУНАРОДНИ АКТИВНОСТИ

ИЗВЕШТАЈ (European Notarial Network – ENN) – ЕВРОПСКА НОТАРСКА МРЕЖА

Нотарска мрежа за примена на важечките правни прописи (ЕНН)

нотар Татјана Миовска
нотар Звонимир Јованов

На 15 и 16 септември 2022 година, во Прага, Република Чешка, се одржа средба организирана од Европската нотарска мрежа – ЕНН, на која, како претставници на Нотарската комора на Република Северна Македонија, присуствуваа членовите на Управниот одбор, нотар Татјана Миовска и нотар Звонимир Јованов.

Оваа средба беше поделена во две сесии.

1. На првата сесија, која се одржа на 15.09.2022 година (СРЕДБА НА СОГОВОРНИЦИТЕ ОД ЕНН), се дискутираше на тема „Поддршка за Украина и за активностите на ЕНН во рамките на мрежата“.

Пред да се пристапи кон елаборирање на темата за Европската нотарска мрежа (ЕНН), треба да се даде краток вовед за може подобро да се запознаете со ЕНН:

ШТО ПРЕТСТАВУВА ЕВРОПСКАТА НОТАРСКА МРЕЖА (ЕНН)?

Европската нотарска мрежа (ЕНН) е формирана пред 15 години и во неа членуваат сите земји членки на Советот на нотаријати на Европската Унија – CNUC, а Република Северна Македонија е со статус на набљудувач, покрај Србија, Црна Гора и Турција.

Ова е второ учество на претставници на Нотарската комора на РСМ на сесиите на ЕНН.

Првото учество на сесиите на ЕНН од страна на Нотарската комора на РСМ беше пред околу една година, кога учество зеде нотар Татјана Миовска како номиниран претставник.

Целта на ЕНН е примена и пренесување на европското законодавство во секоја европска земја, независно од тоа дали е членка на CNUC или земја набљудувач, како што е нашата земја.

Таа претставува делотворна мрежа на соговорници, практични инструменти и бројни интернетски извори кои им е се потребни на нотарите во нивната секојдневна работа, во случај кога им е потребна примена на право од некоја друга европска земја, членка на ЕУ, нешто што се јавува како секојдневна потреба во нивното работење.

Во моментот ЕНН е практична алатка за работа (примена на право) на нотарите од земјите членки на ЕУ, односно CNUE, и е задолжителна за сите нотари од земјите членки на CNUE (односно на ЕУ).

Секојдневниот живот, правниот промет, меѓународната комуникација, сè поголемото присуство на странски државјани и странски правни лица во рамките на Европската Унија и надвор од неа, во Европа општо, ја наметнало потребата нотарите во својата работа, во извесни случаи, да мора да го применат првото на онаа земја од којашто потекнува конкретното физичко или правно лице – странец (составување и заверување разни видови изјави, полномошна, разни видови обрасци и сл.)

За да се олесни работата на нотарите во смисла, тие преку интернет да бараат сè што им е потребно во однос на легислативата на некоја друга земја, во рамките на CNUE се формирала оваа европска нотарска мрежа, во која секоја земја членка на ЕНН на оваа мрежа ја има поставено својата легислатива од областа на граѓанското право, стопанското право, трговското право, правото за промет со недвижности, оставинска постапка и медијација, со изготвени обрасци и теркови за некои конкретни правни работи, како на пр. полномошна, од каде што нотарот би можел да ги преземе сите потребни податоци за да го изврши конкретното дејствие кое е побарано од него, а сето тоа му е овозможено на неговиот мајчин јазик.

Во поглед на тоа што практично претставува ЕНН-мрежата, која е реалност во нотаријатите на земјите членки на CNUE (односно на ЕУ), а е иднина на нотаријатот во РСМ, можете да погледнете на линкот: enn-rne.eu.

Препорака е да го погледнете краткото видео за тоа што претставува ЕНН и како се пристапува до оваа мрежа. Видеото е на разбирлив англиски јазик, а во однос на проследување на другите текстови и алатки во ЕНН, од менито за јазици се препорачува да го одберете хрватскиот јазик.

Првата сесија започна со излагање на нотар Сабрина Сибига од Украина, за моменталната ситуација во Украина. Таа во своето излагање кажа со какви проблеми се соочува нотаријатот во Украина во услови на војна, како и на кој начин функционираат нотарите во оние делови од Украина кои не се опфатени со воениот конфликт. Кажа дека, за жал, во оние делови од Украина кои се опфатени со воениот конфликт, има сознанија дека нотарските канцеларии се уништени, дека има нотари кои се загинати и дека судбината на останатите нотари никој не ја знае.

Потоа се пристапи кон презентација на ЕНН-платформата со излагање на:

- **начините на нејзиното доразвивање (поставување на ЕНН на социјалната мрежа Facebook, а понатаму и на останатите социјални мрежи);**

- **координација со останатите проекти (JuWiLi, MAPE, ELAN);**

- **дискусија во врска со идните активности на ЕНН и изложување на работната програма на ЕНН за наредната година.**

2. На вториот ден од сесијата, на 16.09.2022 год., во Прага, Република Чешка, се одржа Семинар за спречување на перењето пари (Anti-Money Laundering Seminar), организиран од страна на Европската нотарска мрежа – ЕНН (European Notarial Network – ENN).

Со оглед на целта што ја има ЕНН во секојдневното работење на нотарите од земјите на ЕУ, оваа тема е дел од тој проект на ЕНН, а целта е споделување искуства од страна на нотарите во поглед на постапките за спречување на перењето пари во своите земји.

НАЧИНИ (РЕЖИМИ) И ИСКУСТВА ВО ПОСТАКАТА ЗА СПРЕЧУВАЊЕ ПЕРЕЊЕ ПАРИ

Најпрво, на овој семинар збор зема Петр Клика – советник во Нотарската комора на Република Чешка, како земја-домаќин, и даде воведно излагање за тоа што претставува перењето пари, кои се последиците од перењето пари, како и на кој начин нотарите се соочуваат со овој проблем во нивното секојдневно работење,

кои се индикаторите на кои треба да обрнат внимание нотарите при преземањето одредени правни дејствија, и на нотарите од Република Чешка и на присутните гости им ги претстави излагачите од Австрија, Италија и Шпанија кои би ги претставиле своите начини (режими) во спречувањето на перењето пари во своите земји.

СПРЕЧУВАЊЕ ПЕРЕЊЕ ПАРИ СПОРЕД ЗАКОНОДАВСТВОТО НА АВСТРИЈА И ПРАКТИКАТА НА НОТАРИТЕ ВО АВСТРИЈА

На оваа тема свое излагање даде Александер Винклер – нотар од Виена, Австрија

(Примерите што ги истакна во своето излагање се однесуваат на Договорите за купопродажба на недвижен имот)

Австрија се состои од девет сојузни покраини, а законите може значително да се разликуваат од сојузна покраина до сојузна покраина.

Откако ќе најде соодветен имот (стан, куќа, деловен простор, земјиште), купувачот влегува во правна и финансиска процедура.

Улогата на нотарот во трансакцијата на купопродажбата е многу важна. Нотарот го подготвува договорот, ја потврдува сопственоста на недвижноста и испраќа барање до надлежните институции во Австрија за одобрување на купувањето ако сте странски државјанин. Во Австрија, недвижен имот, под одредени услови, може да купи секој странски државјанин, независно од која земја доаѓа (нема ограничувања во таа насока).

Меѓутоа, тој истакна дека кај нотар во Австрија не е можно да се склучи купопродажен договор доколку најпрво банка или адвокат не се јават кај нотарот (најчесто тоа е телефонски) и не ја најават правната работа и договорните страни. Први кои го контролираат потеклото на парите на договорните страни се банките и адвокатите и затоа за нотарите тука не постои сомнеж за

конкретната правна работа која би ја преземале.

Но, во Австрија, доколку во нотарската канцеларија дојдат странки кои претходно не се најавиле (не се најавени од банка или адвокат) и побараат од нотарот да им склучи договор за купопродажба на недвижност, ова за нотарот треба да претставува сигнал дека тука се работи за некоја сомнителна правна работа, односно дека зад ваквата правна работа најчесто се крие перење пари. Неколку пати истакна дека во Австрија не е можно без претходна најава од банка или од адвокат да се дојде во нотарската канцеларија, особено кога се работи за купопродажи. Во вакви случаи, кажа дека нема случајни странки, дојдени од улица директно во нотарската канцеларија, кои ќе му кажат на нотарот „Добар ден нотару, ние дојдовме кај вас да склучиме договор за купопродажба на недвижност“.

Како пример тука го наведе случајот од својата нотарска канцеларија, кога без најава од банка или од адвокат кај него дошла млада дама на возраст од 21 година, која побарала од него совет околу купувањето стан во центарот на Виена, чија купопродажна цена изнесувала неколку милиони евра. На нотарот најпрво му дошло сомнително ненајавеното доаѓање на оваа странка во неговата нотарска канцеларија и годините на младата дама (21 година), особено поради фактот што, по негова лична процена, не е можно толку млада дама да поседува толку милиони евра за да може себеси да си

овозможи да купи стан во центарот на Виена, бидејќи неговото искуство како нотар во Виена покажало кои луѓе, како и под какви услови можат себеси да си овозможат да купат стан во центарот на Виена. Потоа, за да може да се осигури и да си потврди себеси како нотар дека во конкретниов случај се работи за сомнителна трансакција при купувањето на станот, објасни дека ја прашал младата дама на каков начин ќе ја плати купопродажната цена на односниот стан. Младата дама му кажала дека тоа се пари од нејзиниот татко, дека тој ќе ја плати купопродажната цена за станот и дека татко ѝ е амбасадор на Никарагва во Австрија.

Нотарот Винклер кажа дека сето ова по него и по прописите на Австрија за спречување на перењето пари е сомнителна трансакција од

причини што во конкретната правна работа имало неколку индикатори кои тоа го покажуваат, а тоа се:

- политички истакната личност (амбасадор),
- земја на потекло (Никарагва која е на листата на ризични земји),
- лице кое во име и за сметка на вистинскиот сопственик на парите доаѓа да бара совет за склучување на купопродажен договор ж, ненајавено од страна на банка или адвокат.

Истакна дека како нотар одбил да учествува во склучувањето на ваквиот купопродажен договор.

Наведе дека во Австрија сомнителните трансакции се пријавуваат во Нотарската комора на Австрија.

ЕКОНОМСКА АНАЛИЗА ЗА ПЕРЕЊЕТО ПАРИ И УЛОГАТА НА НОТАРИТЕ ВО ИТАЛИЈА ВО НЕГОВАТА ПРЕВЕНЦИЈА

На оваа тема свое излагање даде Антонио Капиело – член на Нотарската Комора на Италија

Според г. Капиело, и Италија се соочува со проблемот на перењето пари, а следствено на тоа, и нотарите во Италија.

И нотарите во Италија имаат обврска, согласно со нивните законски прописи, да ги следат сите трансакции при склучувањето на купопродажните договори, да анализираат дали се работи за сомнителна трансакција во некоја правна работа што би требало да ја преземат нотарите и дека во своето секојдневно работење нотарите се соочуваат постојано со потребата од анализа на сите правни работи каде што има учество на пари, односно секаков вид трансакции, и дека и нотарите во Италија секојдневно се исправени пред предизвикот да проценат дали некоја правна работа е сомнителна, дали во случајот се работи за перење пари и секакви дилеми околу ова.

Со цел да си ја олеснат својата работа, да можат да бидат активни учесници во спречувањето на перењето пари и, особено, одговорноста која како нотари ја имаат, во рамките

на Нотарската комора на Италија имаат направено софистициран систем (во вид на електронски водич) кој нотарите го користат во своите нотарски канцеларии при анализа на секоја трансакција која се одвива во нивните нотарски канцеларии и кој со прецизност – од несомнителна до сомнителна, па сè до ризична трансакција, им помага во нивното работење.

Како што се презентираше, тоа е еден вид електронски водич или прашалник, кој преку кликање на прашањата наведени во него (индикаторите), на крајот ја дава завршната оценка за каков вид трансакција се работи во конкретниов случај.

Од страна на г. Капиело беше презентирано и како ова се спроведува во практиката и како се открива еден пример на перење пари, а се однесува на случај на купопродажба на недвижност по повисока цена од реалната:

(Станува збор за вистинит настан што се случил во Италија)

- Новоформирана компанија „Компанија А“ купува недвижност за околу 8.000.000 евра.

- Оваа недвижност подоцна ја продава за купо-продажна сума од 15.900.000 евра.

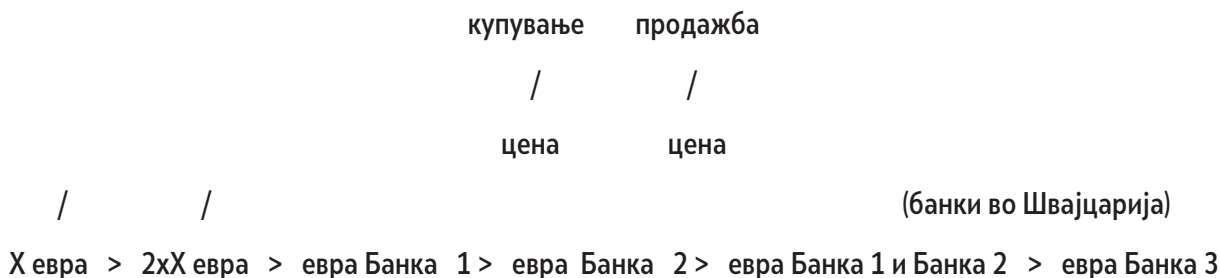
- Понатамошните прашања кон кои води прашалникот откриваат ланец на дадени лажни експертски мислења (лажни проценители) кои дале лажна

проценка за пазарната цена на оваа недвижност.

- Извршителот на оваа трансакција користел ланец од повеќе банкарски сметки (меѓу кои и во Швајцарија) за да изврши трансфер на купопродажната цена од продажбата.

Користени параметри од системот : $ML=0.15 FO+0.24JC+0.25 UP$

Шематскиот приказ на трансферот на пари е следниот:

СПРЕЧУВАЊЕТО ПЕРЕЊЕ ПАРИ СПОРЕД ЗАКОНОДАВСТВОТО НА ШПАНИЈА И НАЧИНЕТЕ НА НЕГОВО СУЗБИВАЊЕ ОД СТРАНА НА НОТАРСКАТА КОМОРА НА ШПАНИЈА

На оваа тема своја презентација даде Игнацио Гома Ланзон, нотар од Мадрид

Нотарот Ланзон своето излагање го започна со истакнување на девизата, односно начелото по кое се раководи секој нотар во Шпанија во постапките за спречување на перење пари, а тоа е: „не можеш да го сузбиваш перењето пари ако не си комплетен, цврст и многу совесен нотар“.

Истакна дека и во Шпанија нотарите секојдневно во својата работа се соочуваат со проблемот на перењето пари и со потребата за неговото сузбивање.

Истакна и дека традиционалното нотарско работење мора да се одржува, но и да се унапредува и осовременува.

И нотарите во Шпанија сите трансакции предвидени според нивното законодавство ги пријавуваат во нивната соодветна национална институција за спречување на перењето пари.

Претходно тие имале за обврска во таа институција да ги пријавуваат трансакциите по секоја правна работа кои според нивното законодавство им биле сомнителни и да чекаат повратен

одговор од оваа институција за тоа дали некоја трансакција е сомнителна или не е, па да можат да пристапат кон склучување на конкретната правна работа. Кажа дека ваквиот начин на функционирање на релација нотар-институција за спречување на перењето пари и обратно се покажала како бавна и неефикасна, бидејќи наидувале на неефикасна поддршка од страна на оваа институција поради човечкиот фактор, што, пак, го успорувало правниот промет што се одвивал во нивните нотарски канцеларии.

Поради сето ова, и Нотарската комора на Шпанија има направено свој софистициран електронски систем, нешто слично како во Италија, при што, во зависност од бројот на индикаторите што се наведуваат во него од страна на нотарот, самиот систем генерира и му кажува на нотарот за каква трансакција се работи.

На крајот, како заклучок може да се каже дека голема е заложбата на нотарите во борбата со спречувањето на перење пари, бидејќи нивната улога, односно самата нотарска дејност ја гарантира правната сигурност на земјата, која е најважен аспект во владеењето на правото.

ГЛАВА IV >>

ЈАВНИ ОПОМЕНИ

ДП. бр. 4/2022

Нотарската комора на Република Северна Македонија, во согласност со членовите 139 став (2) и 146 став (1) од Законот за нотаријатот („Сл. весник на РМ“ бр. 72/16, 142 и 233/18), **објавува** дека со конечното решение на Дисциплинскиот совет при Нотарската комора на Република Северна Македонија, Д.П. бр. 4/22 од 13.5.2022 година, спрема нотарот Ц. Б. за подрачјето на Основните судови на градот Скопје, за сторена дисциплинска повреда од член 139 став (1) алинеја 3) од Законот за нотаријатот – „неуредно водење нотарски деловни книги“, и алинеја 5) – „непридржување кон законските одредби во однос на формата на нотарската исправа“, е изречена единствена дисциплинска мерка – **јавна опомена**.

НОТАРСКА КОМОРА НА
РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
Претседател
Методија Ристоски с.р.

ГЛАВА V

ИНФОРМАЦИИ ЗА НОТАРИ

НОТАРИ НА КОИ ИМ ПРЕСТАНАЛА СЛУЖБАТА

Со исполнување на условите за старосна пензија, во согласност со член 18 став (1) точка б) од Законот за нотаријатот, во текот на 2022 година им престана службата на следниве нотари:

1. Нотар **Махир Зибири**, именуван за подрачјето на Основните судови на градот Скопје,
2. Нотар **Богданка Дејановска**, именувана за подрачјето на Основниот суд во Крива Паланка,
3. Нотар **Олга Димовска**, именувана за подрачјето на Основните судови на градот Скопје,
4. Нотар **Трајко Маркоски**, именуван за подрачјето на Основниот суд во Прилеп,
5. Нотар **Лазар Козаровски**, именуван за подрачјето на Основните судови на градот Скопје,
6. Нотар **Вирџинија Баута**, именувана за подрачјето на Основниот суд во Струга,
7. Нотар **Николче Павловски**, именуван за подрачјето на Основниот суд во Ресен.

Blank lined area for text or signature.

Blank area with horizontal dotted lines for text entry.

Blank page with horizontal dotted lines for writing.